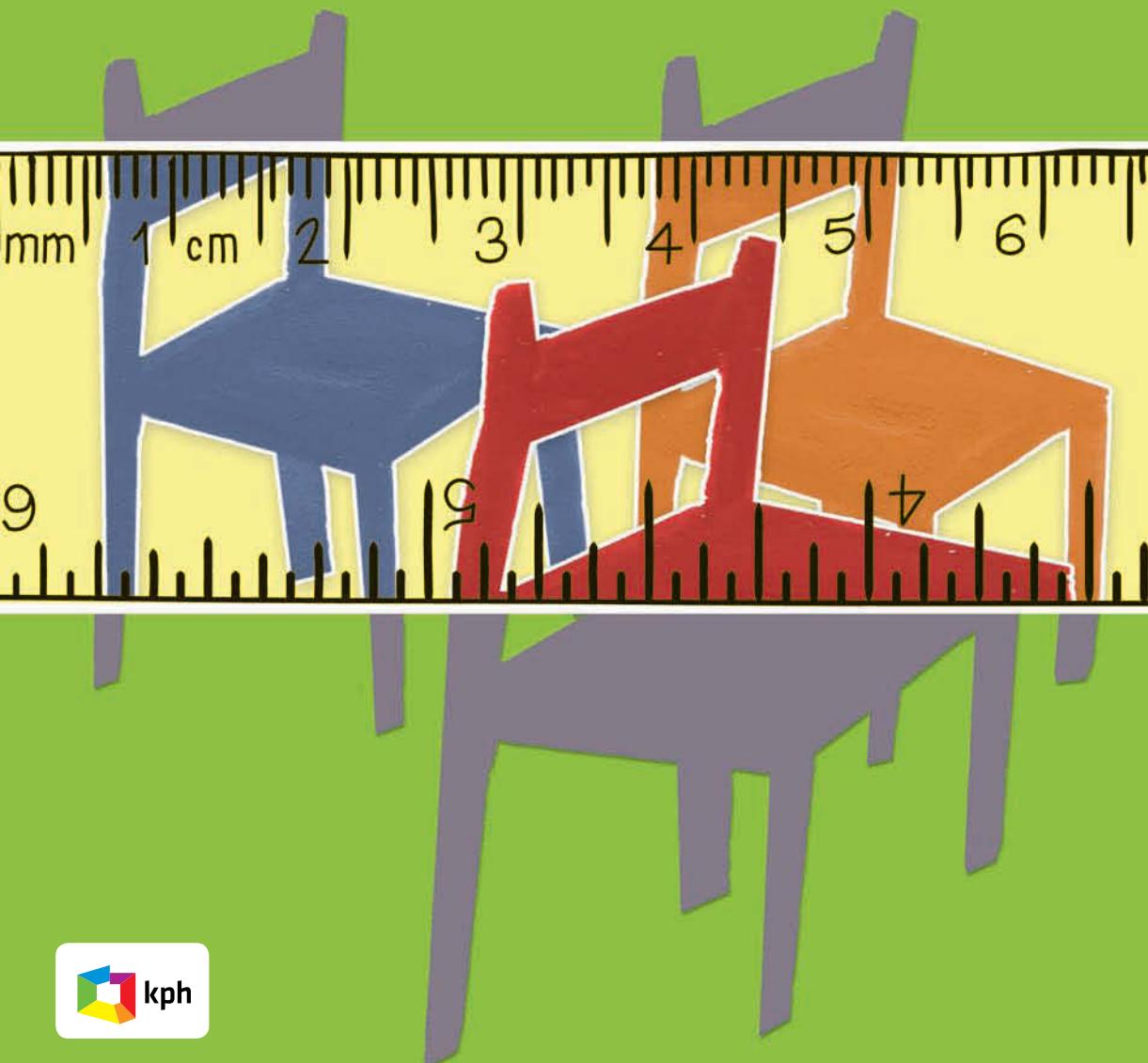

Lekcja Równości

materiały dla nauczycieli i nauczycielek

Jak rozmawiać o orientacji seksualnej
w szkole i wspierać młodzież

Lekcja Równości

materiały dla nauczycieli i nauczycielek

Jak rozmawiać o orientacji seksualnej
w szkole i wspierać młodzież

Wydanie II – poprawione

kampania
przeciw
homofobii

LGBT
PROJECT

Młodzi mają różne własne sprawy, własne zmartwienia, własne łzy i uśmiechy, własne młode poglądy i młodą poezję. Często ukrywają przed dorosłymi, bo się wstydzą, nie ufają, bo boją się, żeby się z nich nie śmieli.

Janusz Korczak

Dyskryminacja lesbijek, gejów, osób biseksualnych i transpłciowych jest godna ubolewania. Ma ona na celu oczerniać ludzi i pozbawiać ich praw ze względu na orientację seksualną. Homofobia jest rażącem naruszeniem ludzkiej godności, podważa prawa podstawowe, a więc musi być zdecydowanie potępiona.

Jerzy Buzek, Prezydent Parlamentu Europejskiego, 17 maja 2010

1.	Dlaczego potrzebna jest troska	5
2.	Podstawowe definicje	8
3.	Młodzież o sobie i o szkole	17
4.	Pytania i odpowiedzi	29
5.	Przybliżanie tematyki LGBT podczas lekcji	34
6.	Wspierające rozmowy	44
7.	Strategia dla szkoły	51
8.	Źródła i dodatkowe lektury	54

Dlaczego potrzebna jest troska

Nauczycielu, nauczycielko,

nie musisz wiedzieć, kto z młodzieży jest gejem, lesbijką, osobą biseksualną lub transpłciową, żeby mieć pewność, że takie osoby w twojej klasie są. Na to, czy ta młodzież będzie czuła się w szkole bezpiecznie i komfortowo na pewno pozytywnie wpłyną słowa wsparcia oraz drobne, uprzejme komentarze. Twoja przyjazna postawa spowoduje, że prześcianie ona czuć się osamotniona, a także pokaże innym uczniom i uczennicom, że młodzież LGBT zasługuje na szacunek i akceptację.

Często zdarza się, że nastolatkom stosującym przemoc rówieśniczą towarzyszy milcząca zgoda dorosłych na homofobię w szkole. Badania pokazują, że w przepisach jak i regulaminach szkolnych brakuje zapisów bezpośrednio mówiących o ochronie młodzieży LGBT. Zazwyczaj szkoła jest przestrzenią wyłącznie heteroseksualną i młode

Najbardziej brakuje odpowiednich tematów zajęć o homoseksualności, w których można by było obalić wszystkie mity i stereotypy dotyczące mniejszości seksualnych. W szkołach, jeżeli słyszy się o homoseksualności to i ze strony uczniów i ze strony nauczycieli wybucha śmiech oraz praktycznie jednomyślność w tym, jakie to obrzydliwe i że osób homo powinno nie być na tym świecie. W całym moim dotychczasowym życiu spotkałem się tylko z dwoma przypadkami, w których nauczyciel bronił osoby homoseksualne, bądź też zwracał uwagę na homofobiczny język uczniów.

Uczeń, 18 lat

osoby nieheteroseksualne czują się zmuszone ukrywać swoje uczucia. Mimo że okres dojrzewania to czas, kiedy nastolatki formułują swoją tożsamość i obraz siebie poprzez tworzenie relacji z innymi, ponad połowa młodych gejów, lesbijek i osób biseksualnych w okresie szkolnym ukrywa swoją orientację przed rówieśnikami i dorosłymi. Przyczynami

ukrywania orientacji seksualnej przez gejów, lesbijki i osoby biseksualne w wieku szkolnym są właśnie lęk przed wyśmiewaniem, prześladowaniem, odrzuceniem lub innymi formami homofobicznej przemocy ze strony kolegów i koleżanek oraz kadry nauczycielskiej. Z badań wynika, że młodzież ta jest ponad cztery razy bardziej osamotniona i pięć razy częściej myśla o samobójstwie niż heteroseksualni koledzy i koleżanki.

Ze względów prawnych i etycznych, musicie zrobić wszystko co jest niezbędne, aby zatrzymać prześladowanie dzieci i nastolatków spostrzeganych jako LGBT. Wasz sprzeciw spowoduje, że każde dziecko, nie tylko LGBT, poczuje się w szkole bezpiecznie. To poczucie bezpieczeństwa jest warunkiem koniecznym umożliwiającym naukę.

A Teacher's Guide To Intervening In
Anti-Gay Harassment. The Safe Schools
Coalition

Przemoc motywowana homofobią stosowana przez rówieśników może przybierać formę słowną (przezywanie: „pedał”, „lesba”, „ciota” lub inne słowa odnoszące się bezpośrednio do orientacji seksualnej), wykluczania z grupy znajomych, unikania, dokuczania w różnoraki sposób. Takie zachowania mogą prowadzić do zachowań bardziej brutalnych fizycznie bądź emocjonalnie, które mocno krzywdzą nastolatka. Zdarza się,

że różne formy opresji, określanej jako przemoc psychiczna, są wspierane przez nauczycieli i nauczycielki. Dzieje się tak, gdy nie reagują oni na homofobiczne zachowania, unikają dyskusji na tematy związane z LGBT, krzywdząco i stereotypowo komentują sytuacje, nie przekazują pozytywnych informacji i wzorców związanych z inną niż heteroseksualna orientacją.

Efektem milczenia jest umacnianie niewidzialności tematyki LGBT oraz to, że problemy młodych osób LGBT, związane z funkcjonowaniem w szkole, pozostają w ukryciu. Jednocześnie nader często milczenie tłumaczy się stwierdzeniami takimi jak: „homofobia nie jest problemem w naszej szkole”, „u nas nie ma takiej młodzieży”, „Jesteśmy tolerancyjni, ale nie chcemy propagować żadnej orientacji”. Wyjaśnienia te bazują na fałszywych założeniach i często uniemożliwiają reakcję na obecność w szkole treści stereotypowych i uprzedzeń.

Nie twierdzimy, że otwarte mówienie o homoseksualności jest jedynym i wystarczającym środkiem przeciwdziałania homofobicznemu prześladowaniu w szkole. Wierzymy jednak, że jest to ważny krok przełamujący mury milczenia, fundamentalny dla prowadzenia skutecznej edukacji antydyskryminacyjnej oraz umożliwiający świadomą refleksję nad postawami zarówno

młodzieży jak i kadry nauczycielskiej. Dzięki niniejszej publikacji masz okazję do nabycia nowych kompetencji i wiedzy, kluczowych dla pracy edukacyjnej

w atmosferze wolnej od homofobii – komfortowej dla wszystkich uczniów i uczennic.

W tej publikacji znajdziesz:

- **Wiedzę o orientacji seksualnej i o różnych formach dyskryminacji.**
- **Odpowiedzi na kluczowe pytania o orientację seksualną i sytuację młodzieży nieheteroseksualnej w szkole sformułowane na podstawie stanowisk autorytatywnych instytucji naukowych oraz danych z badań polskich i międzynarodowych.**
- **Metody uwzględniania tematów związanych z homofobią i LGBT na lekcjach, które pozwalają przełamać dotychczasową ich marginalizację i niewidoczność.**
- **Najważniejsze aspekty tworzenia szkoły wolnej od homofobii i metody indywidualnego reagowania na sytuacje homofobiczne wśród młodzieży.**
- **Wskazówki, jak rozmawiać z młodą osobą ujawniającą Ci swoją nieheteroseksualną tożsamość, aby pozyskać jej zaufanie i zagwarantować poczucie bezpieczeństwa.**

Podstawowe definicje

➤ **LGBT** Skrót używany w odniesieniu do lesbijek, gejów osób biseksualnych i transpłciowych. Jest to coraz bardziej popularny termin ogólny, gdyż w przeciwieństwie do określeń „mniejszości seksualne”, „homoseksualiści” lub „geje” uwzględnia on całą różnorodność tożsamości płciowych i seksualnych.

➤ **Orientacja seksualna** Zdolność osoby do odczuwania emocjonalnego i seksualnego popędu, tworzenia bliskich i intymnych relacji z osobami tej samej lub odmiennej płci. Np. geje odczuwają popęd i zdolność do tworzenia intymnych relacji z innymi mężczyznami. Lesbijki odczuwają emocjonalny i seksualny popęd oraz chęć do tworzenia bliskich relacji z kobietami. Dla osób

biseksualnych atrakcyjne są zarówno kobiety jak i mężczyźni. Osoby o orientacji heteroseksualnej to osoby, u których chęć tworzenia emocjonalnych i seksualnych więzi ukierunkowana jest w stronę osób innej, niż własna, płci. Seksuologia uznaje wszystkie powyższe orientacje seksualne za równie naturalne i zdrowe.

» **Osoby homoseksualne** Osoby są uznawane za homoseksualne na podstawie ich płci i płci ich preferowanych seksualnych i romatycznych partnerów lub partnek. Kiedy preferowana płeć partnera lub partnerki jest identyczna jak jej własna, osoba jest uznawana za homoseksualną. Obecnie, do określenia osób homoseksualnych, używa się zwrotów „gej” i „lesbijka”. Te określenia uważane są za neutralne lub pozytywne i koncentrują się na tożsamości, nie tylko na seksualności. Terminy „homoseksualista” lub

Lesbijka: kobieta, którą wyłącznie lub prawie wyłącznie seksualnie i/lub emocjonalnie pociągają inne kobiety.

W szkołach powinny być poruszone tematy homoseksualności, homofobii i ogólnej tolerancji, ponieważ młodzi ludzie nie wiedzą praktycznie nic na te tematy. Tak samo osoby innej orientacji powinny być wspierane, a nie obrażane w szkołach.

Uczennica, 15 lat

Gej: mężczyzna, którego wyłącznie lub prawie wyłącznie seksualnie i/lub emocjonalnie pociągają inni mężczyźni.

„homoseksualistka” są zmedykalizowane i mają dla wielu osób negatywną konotację.

» **Osoby heteroseksualne** Osoby są uznawane za heteroseksualne na podstawie ich płci i płci ich preferowanych seksualnych i romantycznych partnerów lub partnerek. Gdy preferowana płeć partnera lub partnerki jest inna niż jej własna, osoba jest uznawana za heteroseksualną. Osoby heteroseksualne stanowią statystyczną większość w populacji. Czasem o gejach, lesbijkach i osobach biseksualnych mówi się skrótnie „osoby nieheteroseksualne”.

» **Osoby biseksualne** Osoby, które odczuwają seksualny i romantyczny popęd wobec osób tej samej oraz odmiennej płci niż własna. Bycie osobą biseksualną nie oznacza chęci relacji seksualnej jednocześnie z mężczyznami i kobietami, tylko zdolność do wejścia w satysfakcjonującą relację romantyczną i seksualną niezależnie od płci partnera.

» **Być „w szafie”/być nieujawnionym/nieujawnioną** Sytuacja, w której osoba decyduje się nie ujawniać otoczeniu swojej nieheteroseksualnej orientacji. Osoba „w szafie” aktywnie ukrywa swoją prawdziwą orientację i myśli z nią związane, intencjonalnie omija w rozmowach pewne tematy lub nie mówi innym prawdy.

» **Tożsamość płciowa** Wewnętrzne i indywidualne doświadczanie własnej płci, poczucie płci. Tożsamość płciowa może być zgodna z płcią rozpoznaną

Coming-out/„wyjście z szafy”/ujawnienie się: proces ujawnienia swojej tożsamości jako gej, lesbijka, osoba biseksualna.

Outing/wyoutowanie kogoś: sytuacja, w której czyjaś nieheteroseksualna orientacja seksualna jest ujawniona wbrew woli tej osoby. Outing często jest narzędziem szantażu i groźb wobec osób LGBT i elementem psychologicznej przemocy.

Powiedziałem mamie, która później powiedziała ojcu. Mama zapytała: „To jesteś pedałem?”, po czym usiadła i zaczęła płakać. Bardzo mnie to zabolął, bo nie jestem pedałem, a gejem – to jest różnica. Ale jeszcze bardziej zabolały mnie tzy matki. Uczeń, 19 lat

i oznaczoną przy sporządzaniu aktu urodzenia. Jednak nie zawsze tak jest. Osoby mające poczucie płci niezgodne z płcią metrykalną i biologiczną dążą do modyfikacji własnego wyglądu (także chirurgicznie) oraz ekspresji płciowej, w tym ubioru, mowy i zachowań niewerbalnych po to, by korespondowały one z odczuwaną płcią.

➤ **Transpłciowość** Odnosi się do osób, których poczucie płci i/lub ekspresja płciowa różni się od płci metrykalnej wpisanej w akcie urodzenia. Osoby transpłciowe mogą być homo, bi lub heteroseksualne tak jak reszta społeczeństwa.

Płeć: Biologicznie zdeterminowane różnice pomiędzy mężczyznami i kobietami.

➤ **Transseksualizm** Rozbieżność pomiędzy tożsamością płciową a płcią metrykalną nadaną podczas urodzenia powodująca, że osoba transseksualna podejmuje się leczenia poprzez rozpoczęcie serii operacji medycznych oraz postępowania administracyjnego. Celem tych działań jest osiągnięcie harmonii pomiędzy odczuwaną płcią a płcią rozpoznawaną społecznie i prawnie.

Gender/Płeć społeczno-kulturowa: Zespół norm, oczekiwani i kulturowo zdeterminowanych ról oraz pożądanych sposobów ekspresji własnej płci (poprzez np. stroje, zainteresowania, mowę niewerbalną) przypisywanych osobom ze względu na płeć biologiczną.

➤ **Stereotyp** Rozpowszechniona opinia, czy przekonanie na temat pewnej grupy społecznej i cech osób do tej grupy przynależących. Stereotypy zastępują wiedzę, upraszczają rzeczywistość i niesprawiedliwie generalizują. Stereotypy dotyczące gejów i lesbijek są nabywane podczas wychowania i przekazywane np. przez uproszczone przekazy medialne. Cechami stereotypów są trwałość i odporność na próbę zmiany oraz to, że mają wartościowo-emocjonalny charakter. Przekonanie, że geje mają zmysł artystyczny a lesbijki są bardziej „męskie” w wyglądzie to przykłady stereotypów.

➤ **Uprzedzenie** Negatywna postawa wobec pewnej grupy społecznej i każdej osoby, która do tej grupy przynależy albo jest z nią kojarzona. Uprzedzenie może przejawiać się niechęcią np. wobec osób różnej narodowości, wieku, religii oraz orientacji seksualnej.

➤ **Heteronormatywność** Rzeczywistość społeczna, w której normy, oczekiwania, standardy i prawo definiują osobę heteroseksualną jako podmiot życia społecznego, a związek pomiędzy mężczyzną i kobietą jako domyślną formę pożądanych przez każdą osobę relacji. Związki heteroseksualne uważane są za „normalne” i spotykają się z powszechną akceptacją i uznaniem. Heteronormalność jest obecna w programie, lekturach i przekazach w szkole prezentujących jedynie heteroseksualny model relacji romantycznej. W efekcie dzieci i młodzież (także homoseksualna i biseksualna) uczy się, że szczęście, akceptacja i uznane miejsce w społeczeństwie wiążą się jedynie z heteroseksualnością.

Większość moich kolegów i koleżanek z klasy ma pozytywny stosunek do osób homoseksualnych, ale w mojej szkole o tym temacie w ogóle się nie mówi, nawet na lekcjach wychowania do życia w rodzinie. Chyba że w kategorii żartu lub w stylu „geje i lesbijki istnieją na innej planecie, nie mając dostępu do naszej cudownej Ziemi, i na pewno, ale to na pewno nie ma ich w naszym gimnazjum, więc nie ma sensu mówić o nich czy ich sytuacji w społeczeństwie”.

Uczennica, 14 lat

➤ **Dyskryminacja** Nierówne, niesprawiedliwe traktowanie osoby lub grupy ze względu na posiadaną cechę. Przesłankami do dyskryminacji mogą być m.in. kolor skóry, wiek, wyznawana religia, status ekonomiczny czy orientacja seksualna.

➤ Dyskryminacja może być „**bezpośrednia**” (sytuacja, w której osoba

jest traktowana gorzej niż inni z powodu przynależności do jakiejś grupy) lub „**pośrednia**” (kiedy pozornie neutralna i nieróżnicująca praktyka powoduje, że osoby przynależące do jakiejś grupy są w mniejszej uprzywilejowanej pozycji). Obie formy dyskryminacji mogą prowadzić do wiktymizacji i prześladowania.

» Przykłady dyskryminacji bezpośredniej:

Tomek ujawnił koleżankom i kolegom z klasy, że jest gejem. Od tego czasu odczuwa, że dawni znajomi go unikają, traktują z dystansem i obgadują za plecami. Największa zmiana w zachowaniach kolegów wystąpiła na lekcjach w-f. Mimo że zawsze dobrze grał, nikt go teraz nie chce w swojej drużynie. Zawsze jest wybierany ostatni – nie dlatego, że kiepsko gra, ale dlatego, że „nikt nie chce mieć gejowskiej drużyny”.

Ewa zawsze była wzorową uczennicą i co roku przypadał jej honor wnioszenia sztandaru szkoły podczas różnych uroczystości. Niedawno została poinformowana przez wychowawczynię, że, z powodu jej oczywistego związku z koleżanką oraz zmiany fryzury (Ewa obcięła włosy), nie nadaje się więcej do roli godnej reprezentantki szkoły.

» Przykłady dyskryminacji pośredniej:

Co roku w szkole odbywają się zabawy walentynkowe. Młodzież może wysyłać sobie wiadomości „pocztą francuską” pisząc o swoich sympatiach i uczuciach. Romantyczna atmosfera jest podsycana: chłopcy zachęcani są, aby pisać do koleżanek, a dziewczęta, by wysyłać listy chłopcom. Mimo że nikt nie ma na celu dyskryminacji ani wykluczania kogokolwiek, to zasady gry mówią, że można wchodzić tylko w męsko-damskie romantyczne relacje. W efekcie młodzież nieheteroseksualna pozostaje biernym obserwatorem i nie jest włączona w ten aspekt życia szkoły.

Bal maturalny jest najważniejszym rytuałem kończącym liceum. Maturzyści i maturzystki mają możliwość przyjść na studniówkę z osobą towarzyszącą. Zachęca się ich także do zatańczenia poloneza podczas inauguracji imprezy. Nie jest powiedziane wprost, że osoby homoseksualne i ich partnerzy/partnerki nie mogą brać udziału w polonezie, ale dotychczas nie było precedensu – tańczącej pary tej samej płci. Uczniowie i uczennice homoseksualni, którzy chcą zaprosić na studniówkę partnerów tej samej płci lub zatańczyć poloneza z ukochaną osobą,

napotykają na niechętne reakcje kadry nauczycielskiej i kiwanie głowami z dezaprobatą. Tłumaczy się im, że szkoła akceptuje osoby homoseksualne, ale nie będzie podważała tradycji rytuałów balu maturalnego.

➤ **Homofobia** Uprzedzenie, lęk lub nienawiść wobec lesbijek, gejów, osób biseksualnych i osób, którym przypisuje się nieheteroseksualną orientację seksualną. Może przejawiać się agresją verbalną, napaścią fizyczną oraz różnymi formami dyskryminacji.

➤ **Homofobia zinternalizowana**

Dotyczy gejów, lesbijek lub osób biseksualnych, którzy przyjmują, że jedynie heteroseksualność jest poprawną formą relacji romantyczno-seksualnej, wiążą się z nieakceptowaniem siebie jako geja/lesbijki/osoby biseksualnej. Często występuje z uprzedzeniami i dyskryminacją wobec innych osób nieheteroseksualnych.

➤ **Homofobia instytucjonalna**

Kiedy państwo, instytucje i decydenci tworzą prawo dyskryminujące osoby nieheteroseksualne lub wdrażają regulacje nierówno traktujące ludzi ze względu na ich orientację seksualną. Przykładem homofobii instytucjonalnej w szkole może być stworzenie zapisu mówiącego, że na studniówkę nie można zaprosić osoby towarzyszącej tej samej płci.

➤ **Homofobiczne prześladowanie lub homofobiczna przemoc rówieśnicza** Występuje, gdy rzeczywista lub przypisywana młodej osobie orientacja seksualna jest powodem wykluczania, wyśmiewania, gróźb, poniżenia lub innego rodzaju krzywdzenia fizycznego lub psychicznego. Nie musi być wyrażana wprost – homofobiczny język i kawały w szkole tworzą klimat, który poniża i emocjonalnie rani młode osoby homo i biseksualne. Homofobiczne prześladowanie odnosi się do ważnej i niezależnej od młodej osoby cechy tożsamości – uczuć i popędów, które kształtują obraz siebie. Homofobicznymi prześladowaniami mogą być dotknięte nie tylko osoby nieheteroseksualne, ale też ich znajomi, rodzina lub osoby zachowujące się niezgodnie ze stereotypowymi rolami płciowymi np. dziewczyna fascynująca się motoryzacją lub chłopiec mało sprawny fizycznie na lekcjach w-f. Na homofobiczne prześladowanie mogą się składać następujące zachowania:

- przezywanie, rozgłaszanie złośliwych plotek, także dotyczących orientacji seksualnej,
- stosowanie homofobicznych gróźb („pokażę ci, pedale!”),
- fizyczna lub seksualna napaść powodowana czyjąś prawdziwą lub przypisywaną przez otoczenie

- orientacją seksualną (np. „gwałt naprawczy” na lesbijce),
- odmówienie dostępu do jakichś aktywności lub regularne wykluczanie z powodu prawdziwej lub przypisywanej orientacji seksualnej,
- kradzieże lub niszczenie własności z powodu prawdziwej lub przypisywanej orientacji seksualnej (np. wyrzucanie rzeczy z plecaka, mazanie w zeszytach),
- wysyłanie nienawiistnych maili, wiadomości na portalach społecznościowych, smsów lub rozpowszechnianie złośliwych informacji w internecie z powodu prawdziwej lub przypisywanej orientacji seksualnej,
- ujawnianie wbrew czyjejś woli jej homo lub biseksualnej orientacji seksualnej, aby narazić tę osobę na homofobię lub grożenie ujawnieniem orientacji seksualnej rodzinie, znajomym, nauczycielom i innym.

Niektóre osoby znęcały się nad mną za podejrzenie orientacji, więc wołałem nie wiedzieć, co by się stało, gdyby wiedzieli.

Uczeń, 18 lat

» Przykład homofobicznego prześladowania:

Od kiedy ktoś ujawnił na facebooku, że Grzesiek ma chłopaka, jego koledzy i koleżanki z klasy zaczęły zmieniać sposób odnoszenia się do niego. Stał się on przedmiotem drwin i przewisk. Idąc szkolnym korytarzem chłopcy szyderczo na niego spoglądali, śmiali się i wołali „co pedale”, „idzie ciota”. Często tym słowom towarzyszyły wulgarnie ruchy, jak łapanie się za krocze. Gdy Grzesiek zgłosił sprawę nauczycielom, został poinformowany, że jest przewrażliwiony i na pewno zrobił coś, żeby prowokować takie zachowania.

Mowa nienawiści: Wypowiedzi oraz przedstawienia ikonograficzne, które szerzą, promują lub usprawiedlwiąją nienawiść, a także rozpowszechniają uprzedzenia wobec określonych grup społecznych. Przykładami homofobicznej mowy nienawiści są symbol znany jako „zakaz pedałowania” oraz wypowiedzi zachęcające do prześladowania osób nieheteroseksualnych.

Młodzież o sobie i o szkole

Aby lepiej zrozumieć potrzebę i sens wprowadzania do szkoły tematyki LGBT i zajmowania się homofobią, warto przyjrzeć się perspektywie osób najbardziej zainteresowanych, czyli uczniów i uczeńnic. Zapoznanie się z doświadczeniami młodzieży związanymi z homofobią i dorastaniem w heteronormatywnym środowisku, daje wyjątkowy wgląd w rolę kadry nauczycielskiej. Uczniowie i uczennice LGBT rzadko ujawniają się swoim nauczycielom lub nauczycielkom i mówią o swoich wątpliwościach, troskach, lękach lub radościach. Dlatego właśnie poprosiliśmy młodzież o napisanie listów do nauczycieli i nauczycielek, listów które nie zostały nigdy wysłane, chociaż ich lektura mogłaby być bezcennym źródłem informacji dla

poruszającego się po omacku pedagoga. Dla niektórych młodych osób był to pierwszy raz, kiedy tak otwarcie wypowiadali się o tej części swojego życia werybalizując swoją wyjątkową perspektywę, emocje i zjawiska, których doświadczały. Aby zachować ich indywidualny charakter, nie zmienialiśmy oryginalnej fleksji i składni tych listów.

➤ Zapraszamy cię do świata uczniów i uczennic. Świata, którego możesz nie znać, który jest ci obcy. Przez poznanie go, możesz zrozumieć, jak ważna jest twoja rola dla samooceny, poczucia bezpieczeństwa i pozytywnego obrazu siebie osoby, którą uczysz.

Szanowna Pani!

Skończyłam tę szkołę już dobrych kilka lat temu. Wspominam ją dość miło, chociaż nie zawsze taka była. Nie liczyłam na to, że będzie jak w bajce – życie aż tak cudowne nie jest. Nauczyciele byli dość dobrzy, nie licząc pani od matematyki, ale to już inna historia. Chcę być dziś szczerą. Jest 17 maja, czyli Międzynarodowy Dzień Walki z Homofobią. Pewnie pamięta Pani jak któregoś razu całowałam się z dziewczyną na ławce w parku. Nie stanowiło to dla Pani żadnego problemu. Traktowała mnie Pani tak jak zwykle: była miła, a potem nawet pytała się, jak układa mi się z moją dziewczyną i co u niej słyszać. Szczerze, to bardzo mnie to zdziwiło.

Gdy większość szkoły dowiedziała się o mojej orientacji, przyjęła to różnie. Jedni to zrozumieli, bo w końcu nie byłam sama – w mojej klasie była już jedna lesbijka, więc kolejna nie zrobiła zbyt dużej różnicy. Inni za to... oni nie byli przyjaźnie nastawieni. Musiałam zmagać się z codziennym bólem, jaki mi zadawali. Nie było to łatwe: przepłakane noce, mokre rękawy koszul... Życie nie było usiane różami. Bolało mnie to, że homofobia jest aż tak powszechna. Może gdyby w szkole prowadzone były jakieś zajęcia, czy warsztaty. Może gdyby ktoś im wytłumaczył, że homofobia jest choroba, a nie homoseksualizm. MOŻE... Pewnie i tak nic by to nie dało.

Słyszałam niekończące się szepty za swoimi plecami, pomruki. Wytykano mnie palcami. Przecież to było chore! A słyszenie okrzyków „pier**lesbo” czy „jeb***homosy, trzeba ich spalić” nie było cudowne. Co mogłam w tym wypadku zrobić? Gdzie pójść? Przecież pedagog wysłałby mnie na leczenie psychiatryczne, a dyrektor wyśmiałał. Musiałam radzić sobie sama. Bo byłam sama. Co z tego, że moja dziewczyna wspierała mnie jak mogła. Przecież nie pójdziesz do szkoły i nie opieprzy dyrekcji za brak podejścia do uczniów nietolerancyjnych. Dawałam jakoś radę. Udałałam, że nie słyszę głośnych uwag, że nie widzę jak mnie obgadują, jak wskazują na mnie palcami. Ludzie bali się mnie nawet dotknąć. Stałam się dla nich jakimś obcym istnieniem. Nie potrafili mnie zrozumieć. Jak w ogóle mogłam liczyć choć na krzycz zrozumienia w tej homofobicznej grupie? Przyjaciele mnie zostawili. Klasa traktowała jak trędowatą. Usiłowały mi wmówić, że to da się uleczyć. Że mam coś z głową, że jestem chora. Przecież, do jasnej cholery, to nie jest choroba! NIE JEST, NIE BYŁA i NIGDY NIE BĘDZIE! Wspierały mnie raptem dwie osoby: przyjaciółka – lesbijka i przyjaciółka – hetero, która obracała się w kręgu osób homo i je rozumiała. To, że kocham kobiety i sama nią jestem nie oznacza, że jestem człowiekiem drugiej czy trzeciej kategorii. Mam takie same prawa jak każdy.

Chciałabym żyć normalnie nie pamiętając o tym, co stało się w czasach Gimnazjum. Wciąż mam przed oczami twarze ludzi, którzy mnie znienawidzili za to, że w końcu mogłam być szczęśliwa. Może sami chcieliby zaznać tego, co było dane mi? Może to zazdrość? Albo cokolwiek innego? Sama już nie wiem. Minęło tyle czasu... Naprawdę, dyrektor mógłby coś zrobić. Poprosić kogoś o przeprowadzenie rozmowy z całą klasą albo po prostu poprosić wychowawczynię, żeby z nami porozmawiała na ten temat, ale czy coś by to dało? Sama już nie wiem. Może wypadałoby spróbować. Wtedy wszystko byłoby inne. Wie Pani z czym najbardziej nie mogłam się pogodzić? Z tym, że zostałam wykluczona ze wszystkiego. Nie mogłam organizować żadnych akcji, prowadzić apelów czy innych wydarzeń tak, jak robiłam to dotychczas. Nie narzekałam, miałam więcej wolnego, nie musiałam uczyć się różnych tekstów na pamięć. Miałam więcej czasu dla siebie, dla mojej dziewczyny i nielicznej garstki tych prawdziwych przyjaciół, którzy nie odwrócili się ode mnie.

Tylko Pani była inna, nie traktowała mnie tak jak wszyscy. Nauczyciele krzywo na mnie spoglądali z nadzioru. Do nich pewnie też doszła wiadomość, że jestem homo. Nie wstydziłam się tego, bo w końcu odkryłam to, kim naprawdę

jestem. Przemierzałam korytarz z wysoko uniesioną głową. Nie bałam się tego, że ktoś mógłby mi coś zrobić. W pewnym sensie igrałam ze swoim życiem. Przecież te osoby mogły mi zrobić wszystko. Mogli mnie pobić, zabić albo zgwałcić wmawiając mi, że to dla mojego dobra, bo przecież dzięki temu znów będę hetero.

Nie bałam się tego, że skończę zakopana w ziemi, a nad mną będą rosły kwiatki. Najbardziej bałam się tego, że zostawię osobę, którą kocham nad życie. W szkole panował mit, że lesbijki nie potrafią trwać w stałym związku dłużej niż pół roku. Obaliłam ten mit. Gimnazjum się skończyło, a ja wciąż byłam razem z moją cudowną dziewczyną.

Któregoś razu ona przyszła po mnie pod szkołę. Witałyśmy się właśnie, a ktoś otworzył okno i wykrzyknął najgorszą możliwą wiązankę przekleństw. Popłakałam się. A Ona przytuliła mnie do siebie jeszcze mocniej i powiedziała, że mam się nie przejmować tym wszystkim, bo oni nas nie rozumieją i nigdy nie pojmań tego uczucia, które jest między nami. Pani tego nie widziała, ale gdyby tak było, to jestem pewna, że zaradziłaby Pani na to jakoś. Zrobiłaby coś, co pomogłoby mi w tym wszystkim. Powoli miałam dość tego wszystkiego. Chodziłam do szkoły, uczyłam się, ale uleciała ze mnie chęć do życia. Nie cieszył mnie kolejny słoneczny dzień, moje urodziny, czy jakieś święto. Żyłam po

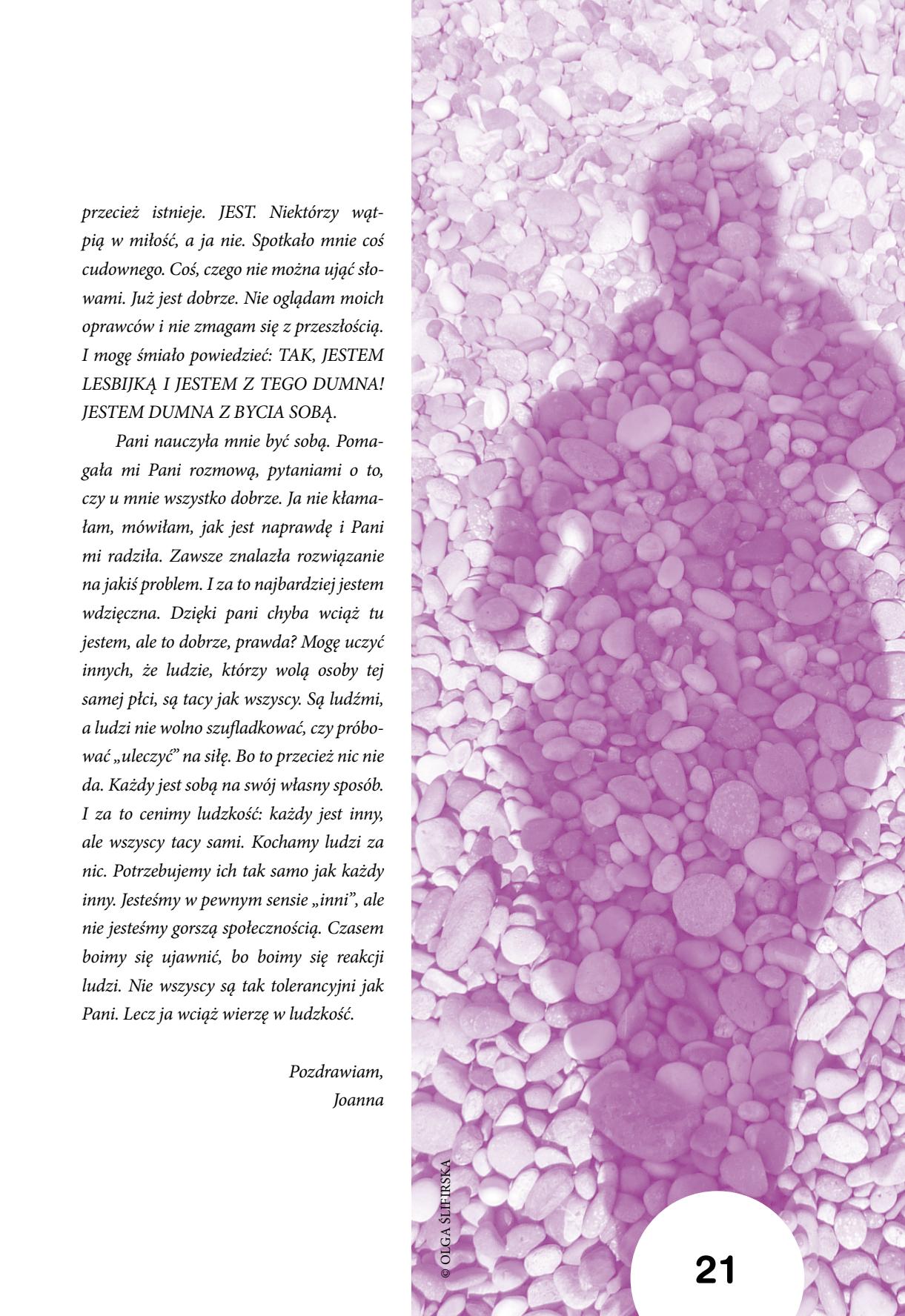
to, żeby odbeć chory obowiązek chodzenia do szkoły i mieć spokój. Liczyłam na to, że szkoła będzie bardziej tolerancyjna. Przeliczyłam się.

Gdy patrzę na to z perspektywy czasu, to wszystko wydaje mi się żałosne. Ich zachowanie, ich podejście do całej sytuacji. Takimi ludźmi będą już do końca życia. Przecież nikt ich z tego nie wyleczy. Chyba, że sami staną się homo, bo tłumią to w sobie, aż w końcu ich prawdziwa natura wyjdzie na jaw. Cieszę się z jednej rzeczy – nie musiałam tego tłumić w sobie. Powiedziałam na głos prawdę. Nie bałam się konsekwencji. Chociaż sprawiali mi ból i to czasem wiele razy dziennie. Nic nie mówiłam, znosiłam to pokornie. Wiedziałam, że, gdy odejdę z tej szkoły, to wszystko minie. Będę żyła dalej w homofobicznym społeczeństwie, ale nie będzie ono otaczało mnie tak ścisłe jak w szkole. W końcu jest dobrze. A ja nie żałuję niczego, nie żałuję ani jednej decyzji, którą podjęłam. Patrzę na świat inaczej. Od początku byłam tolerancyjna, ale, gdy sama odkryłam swoją prawdziwą orientację, wszystko nabralo innych barw. Zrozumiałam to przez co przechodzili ci ludzie, gdy w końcu się ujawnili. I doskonale ich rozumiem, bo przechodzę tam dokładnie przez to samo. Podziwiam ich za wytrwałość i za to, że się nie poddali. Bo bardzo łatwo, gdy jest się w złym stanie, zrobić coś głupiego. Podziwiam

również osoby publiczne, które nie wstydzą się swojej orientacji.

Bez względu na wszystko nie powinniśmy się poddawać. Trzeba iść do przodu z podniesioną głową. Ludzi kocha się za to, że po prostu są, a nie za to czy są hetero, homo, czy bi. Chciałabym podziękować Pani za to, że podniosła mi Pani wiarę w człowieka. Teraz wiem, że są jeszcze osoby tolerancyjne, które potrafią zrozumieć drugiego człowieka. Może moje wspomnienia szkolne nie zachwycają i nie są najlepsze, ale dobrze, że skończyłam akurat TO Gimnazjum, a nie inne. Nie było tak źle, dało się przeżyć te wszystkie chore uwagi kierowane w moją stronę. Ważne, że wciąż jestem. Że nie załamłam się. Chociaż byłam bardzo blisko podjęcia złej decyzji. Lecz nie poddałam się i twardo szłam przed siebie. Może siłę dała mi moja dziewczyna, przyjaciele albo Pani? Dokładnie tego nie wiem, ale i tak dziękuję Pani za wszystko. Za to, jaką była Pani nauczycielką, za to, czego mnie pani nauczyła. Za nowe wartości wniesione do mojego życia. Po prostu za wszystko.

Jestem dumna z tego kim jestem. Nie będę ukrywać tego przed światem. Bo w końcu jestem sobą. Nie ukrywam się za maską kogoś, kim nigdy nie byłam. Coming out był bardzo trudny, ale poradziłam sobie. Miłość jest najważniejsza, to ona daje nam siłę. Nadaje naszemu życiu sens. Nie trzeba się jej obawiać,

przecież istnieje. JEST. Niektórzy wątpią w miłość, a ja nie. Spotkało mnie coś cudownego. Coś, czego nie można ująć słowami. Już jest dobrze. Nie oglądam moich oprawców i nie zmagam się z przeszłością. I mogę śmiało powiedzieć: TAK, JESTEM LESBIJKĄ I JESTEM Z TEGO DUMNA! JESTEM DUMNA Z BYCIA SOBĄ.

Pani nauczyła mnie być sobą. Poma- gała mi Pani rozmową, pytaniem o to, czy u mnie wszystko dobrze. Ja nie kłamałam, mówiłam, jak jest naprawdę i Pani mi radziła. Zawsze znalazła rozwiązanie na jakiś problem. I za to najbardziej jestem wdzięczna. Dzięki pani chyba wciąż tu jestem, ale to dobrze, prawda? Mogę uczyć innych, że ludzie, którzy wolą osoby tej samej płci, są tacy jak wszyscy. Są ludźmi, a ludzi nie wolno szufladkować, czy próbo- wać „uleczyć” na siłę. Bo to przecież nic nie da. Każdy jest sobą na swój własny sposób. I za to cenimy ludzkość: każdy jest inny, ale wszyscy tacy sami. Kochamy ludzi za nic. Potrzebujemy ich tak samo jak każdy inny. Jesteśmy w pewnym sensie „inni”, ale nie jesteśmy gorszą społecznością. Czasem boimy się ujawnić, bo boimy się reakcji ludzi. Nie wszyscy są tak tolerancyjni jak Pani. Lecz ja wciąż wierzę w ludzkość.

*Pozdrawiam,
Joanna*

Droga Pani K.

Piszę do Pani, gdyż nie mogę się zdobyć na odwagę, by powiedzieć to Pani wprost.

Jestem uświadomionym gejem już przeszło 4 lata, wyutowanym przed większością rodziny i czułem się w szkole niepewnie, gdyż panowała w niej atmosfera wiecznego pikniku zagożdżonych heteroseksualistów.

Do tej pory ujawniłem się tylko paru osobom w klasie, które wzbudziły we mnie chęć zaufania, stworzenia takiej kolorowej rodziny polegającej na przyjaźni, polubiły mnie za to, że jestem osobą szczerą, wiedzą kiedy się czuję dobrze bądź źle, kiedy coś mnie nurtuje lub przeraża, tylko te osoby, którym uświadomiłem, że jestem orientacją homoseksualnej uważają mnie „za swojego”.

Natomiast doszło do pewnego zdarzenia w szkole, które mnie zaniepokoило.

Któregoś pięknego dnia przyszedłem do szkoły i czułem na sobie te spojrzenia, jakby ludzie chcieli mnie nabić na pal i patrzeć jak cierpię, chwilami też się czułem, jakbym był trędowaty. Okazało się, że skądś ci ludzie wiedzą o mnie, lecz nie wiedziałem skąd. W pewnym sensie byłem na tapcie przez dobry miesiąc. Plotki krążyły po całej szkole, byłem non stop obgadywany. Chciałem się z tego powodu ukryć gdzieś w jakimś kącie, by tylko mnie nie widzieli. Niestety to nic nie dało.

Przy okazji tego całego zamieszania spowodowanego moją osobą, wyszło

na jaw, że o moim koleźku z ławki też się dowiedzieli, o którym ja się dowiedziałem od niego samego po miesiącu.

Byliśmy zdani sami na siebie. Ja przestałem się po czasie przejmować plotkami, bo stwierdziłem, że jak się będę przejmował, to będą tak gadali bez końca, więc olałem sytuację, mój kolega zrobił to samo.

Sensacja ucichła, choć czasami bywały sytuacje, kiedy chłopaki z klasy równoległej, z którymi mieliśmy zajęcia wychowania fizycznego, używali mowy nienawiści w naszej obecności i w dodatku w naszym kierunku.

Mój kolega przestał chodzić na wf, bo załatwiał sobie zwolnienie lekarskie, natomiast ja chodziłem chcąc nie chcąc do czasu, gdy stwierdziłem, że nie będę tolerował homofobicznych zachowań „równieli” i przestałem uczęszczać na zajęcia wychowania fizycznego. Uciekałem z lekcji, pisałem sobie fałszywe zwolnienia, gdzie w treści zawsze wpisywał, że idę do lekarza.

Kiedy rok szkolny się kończył dowieziałem się, że mam wystawione „nieklasyfikowany” z wf-u. Nadal unikałem tego przedmiotu, choć nie chciałem powtarzać roku (...).

Zacząłem rozmawiać o tym ze swoją mamą, która o całej sytuacji wiedziała i mnie wspierała, lecz stwierdziliśmy, że to na nic, gdyż psychiatra nie wystawi mi zwolnienia wstecznego, a nawet jeśli by mi wystawił zwolnienie, to ono by nic nie pomogło w sytuacji zagrożenia.

Próbowałem coś zdziałać z psychologiem szkolnym, bez rezultatów.

Poszedłem też na rozmowę do dyrektorki szkoły mówiąc jej o całej zaistniałej sytuacji, o tym co czuję i przeżywam. Ostatecznie dyrektorka nie zrozumiała nic, upierając się, że powinienem realizować obowiązek szkolny, gdyż „moja wewnętrzna tragedia” nie powinna mieć wpływu na to oraz, żebym nie czuł się inny z powodu swojej odmienności.

Tuż przed zakończeniem roku szkolnego zostałem ponownie zaproszony do dyrektorki na rozmowę, w której mi postawiła ultimatum, że z powodu frekwencji przez nieobecności na zajęciach wychowania fizycznego mogę powtarzać klasę w tej szkole, ale mam chodzić do szkoły i nie mogę mieć żadnej nieobecności nieusprawiedliwionej albo mam zmienić szkołę. Zaproponowała tę drugą opcję.

Doszedłem do wniosku, że zmiana szkoły pójdzie mi na dobre, bo zmienię otoczenie i nie będę musiał wysłuchiwać na swój temat niestworzonych historii od osób trzecich.

W dniu zakończenia roku odebrałem świadectwo i pożegnałem się ze wszystkimi, których traktowałem jak „swoich”, zabrąłem swoje papiery z tej szkoły i nigdy więcej nie widziałem się z tymi ludźmi. Od czasu do czasu rozmawiam z niektórymi na facebook'u, ale to są nieliczni.

Aktualnie się uczę w Liceum Ogólnokształcącym dla dorosłych, choć mam 17 lat. Klasę mam ułożoną, ale tylko

parę osób o mnie wie, w tej szkole czuję się zupełnie anonimowy, jak w tłumie obcych osób.

Rozmawiam tylko z wybranymi ludźmi, z którymi czuję się tak swojo, że mogę rozmawiać o swoich problemach i wiem, że to co powiem, zostanie w tej grupie, w której się obracam.

Udzielam się społecznie w stowarzyszeniu, w którym czulem się swojo, w którym zawsze mogłem porozmawiać o swoich problemach z ludźmi, których lubię i zawsze wiedziałem, że zostanę pochwalony bądź skrytykowany za czynności, które robię dobrze bądź źle. Czułem, że ludzie mnie rozumieją i, że mnie wspierają w moich zamierzeniach.

Niestety przez swoje problemy osobiste musiałem zrezygnować ze stowarzyszenia i aktualnie szukam szczęścia. Czuję się wolny od problemów, które stwarzała szkoła i wiem, że mogę zmienić wiele w swoim życiu dzięki osobom, które mnie wspierają.

Dlatego napisałem list do Pani, by uświadomić, że osoby homoseksualne to są osoby, które posiadają swoje problemy, czasem są zagubione i trzeba je wspierać, i naprowadzić na prostą drogę i przede wszystkim nie odbiegaj od normy, bo każdy z nas może mówić o kimś źle, ale trzeba też wziąć pod uwagę, że nasze zachowanie nie bywa lepsze.

*Pozdrawiam,
Maciek*

Szanowna Pani T.

Czy pamięta Pani nasze pierwsze spotkania? Cóż, może nie należały do tych najbardziej udanych... Z pewnością ostatnią rzeczą, wokół której krążyły wtedy moje myśli, była wysokość trójkąta wpisanego w okrąg. Bo wie Pani... Pierwsza klasa gimnazjum naprawdę nie była dla mnie łatwym okresem. Pomijam to, jak ciężko było mi zaaklimatyzować się w nowej klasie, szkole, bo to nawet nie w tym rzecz. Otóż dla mnie był to przede wszystkim czas poszukiwania siebie.

Bo musi Pani wiedzieć, że to nie nuda kieruje mój wzrok za okno oraz, że to nie widok przejeżdżających samochodów powoduje rumieniec na mej twarzy, lecz... pewna dziewczyna tam mieszkająca.

Jestem biseksualna. Tak, proszę Pani, interesują mnie obie płcie. Chociaż nie ukrywam, że moja własna dużo bardziej na mnie działa. Zaryzykowałabym też stwierdzeniem, że jestem naprawdę szczęśliwa i wdzięczna losowi za ten stan rzeczy. Ale musi Pani też wiedzieć, że nie zawsze tak było...

Początek gimnazjum to czas, w którym desperacko szukałam odpowiedzi na pytania dotyczące mojej seksualności, w związku z czym interesowała mnie dosłownie WSZYSTKO, co wiązało się z dorastaniem, granicą między „normalne” i „nienormalne” oraz (wyjątkowo mocno) mniejszościami seksualnymi. Z tego powodu zaczęłam regularnie

uczęszczać na – dotąd znienawidzone – zajęcia Wychowania Do Życia w rodzinie (WDŻ). Byłam niezwykle spragniona jakiekolwiek fachowej wiedzy, wsparcia, czy po prostu zwykłej dyskusji, konfrontacji własnych spostrzeżeń ze spostrzeżeniami kogoś kompetentnego. Aż pewnego dnia... Stało się! Rozpoczął się podział na grupy – chłopcy w jednym tygodniu, dziewczynki w drugim. W sali kilka dziewcząt, nauczyciel podchodzi do tablicy i mokrą kredą skrobie na zgniłozielonej planszy temat lekcji: „Seksualność człowieka. Homoseksualizm”.

Tak, trafiony, zatopiony! Jakże uradowana byłam! I jakże naiwna również...

„Burzę mózgów” rozpoczęliśmy pytaniem: „Z czym kojarzy Wam się określenie <homoseksualista>”? Cóż, neutralne wprowadzenie, zapowiadało się całkiem nieźle.

Do czasu, kiedy jedna z moich koleżanek krzyknęła „zboczek”, zaś jej twarz zaplonęła żywym ogniem, jak gdyby tym słowem wezwała samego Piekielnego. Moja twarz zaplonęła również, chociaż ze względu na wściekłość przybrała ona bardziej bordowy odień. Gwoździem do trumny było stwierdzenie tej samej dziewczyny, jakoby byłaby ona bardziej tolerancyjna, gdyby jakkolwiek „zboczoną” osobę znała. To jest właśnie najgorsze. Ludzie uważają, że homoseksualizm nie istnieje, a jeżeli istnieje, to tylko hen daleko, za morzem i oceanem, nie zdając sobie sprawy jak „pospolitym” jest on zjawiskiem

także w naszej (a jakże!) porządkowej i katolickiej Polsce. Nie pamiętam, bym kiedykolwiek była tak zaangażowana w jakąkolwiek dyskusję.

Czułam się też dość mocno zawiedziona, gdyż nie usłyszałam na owej lekcji nic, czego sama bym nie wiedziała. Przypomnienie, że „jest to jedna z trzech orientacji psychoseksualnych...”, wspomniana „dyskusja” i tyle.

Aż tu pod koniec lekcji... Gdybym nie przyszła tego dnia na zajęcia, moje życie nie miałoby żadnego sensu, ponieważ nie dowiedziałabym się (tutaj poproszę o wersble) „czym różni się <homoseksualista> od <pedała>”. Nie wie Pani? Już tłumaczę!

Otoż (oczywiście według pana nauczyciela) na miano „homoseksualisty” zasługuje mężczyzna „nieobnoszący się ze swoją odmiennością”, zaś na miano „pedała” – pan gustujący w obcisłych ubraniach i latający „z piórkami w d****” na paradę. Tych pierwszych należy tolerować, tych drugich już niekoniecznie, gdyż „sami się nadstawiają”. Proste, prawda?

Na koniec jeszcze zostałam „uspokojona” przez pana profesora, że homoseksualizm to przeważnie etap przejściowy dorastania i nie mam czym się martwić. Uff, kamień z serca. Stricte o lesbijkach nie usłyszałam nic. Nic a nic.

Gdy wróciłam do domu byłam załamana. Chociaż „załamana” to nie do końca odpowiednie słowo. To była jakaś niesamowita mieszanka złości, żalu, strachu i bezradności. Tego dnia

postanowiłam, że dopóki będę mieszkać w TYM mieście, uczęszczać do TEJ szkoły i obcować z TYMI ludźmi, dopóty nie ujawnię swojej orientacji. Niedługo potem wpadłam w depresję, z której (pół roku później) pomogli mi wyjść psychologowie z organizacji Lambda, z którymi utrzymywałam mailowy kontakt. Naprawdę świetni ludzie.

Kiedy już wróciłam do „świata żywych”, zaakceptowałam siebie, ujarzmiałam budzącą się seksualność i nawiązałam pierwsze znajomości ze środowiskiem nieheteroseksualnym, byłam całkiem szczęśliwa. Jednak moje szczęście osiągnęło apogeum dopiero, kiedy pierwszy raz się w zakochałam. Szaleńczo, bez pamięci i (co ważne) wzajemnością. Oh, cóż to było za niesamowite uczucie! Zaczęły pojawiać się myśli, że może jednak czas się ujawnić. Że czas zakończyć idiotyczne próby zeswatania mnie z Arkiem z 3d przez moje koleżanki i skończyć z „oh, to tylko moja koleżanka”, kiedy gdzieś razem z Gabrysią wychodzimy.

Był to koniec drugiej klasy, kiedy zaczęłam „sprawdzać grunt” wśród rówieśników, co rusz poruszając jakiś homoseksualny wątek czy wplatając w rozmowy przeróżne aluzje czy niedopowiedzenia. Na reakcję nie musiałam czekać długo.

Od mojego przyjaciela usłyszałam, że gdybym była lesbijką, zerwałby ze mną kontakt. Tak po prostu, z dnia na dzień. Na nic zdały się moje argumenty,

że statystycznie na każdą klasę przypadają przynajmniej 2 osoby nieheteroseksualne i że sam zapewne obcuję z nimi codziennie. Usłyszałam, że to „nie jego problem”, zaś „psychologów i psychiatrów [by się z homoseksualizmu wyleczyć] nie brakuje”.

Nie ukrywam, zabolało i to dość mocno. (...)

Ale wracając do mojego „wywiadu środowiskowego”. Pozytywny wynik uyskała tylko jedna osoba na szesnaście „badanych”. JEDNA! Dlatego też stała się pierwszą osobą, której powierzyłam moją małą tajemnicę. Poczułam się lżejsza o niewyobrażalny ciężar. Minęły 2 lata i jako powierniczka nadal sprawuje się bezbłędnie. Miałam ogromne szczęście, że trafiam na kogoś takiego. Znam bowiem przypadki, kiedy tak delikatna sprawa wpada w niepowołane ręce i zamiast zrozumienia i akceptacji otrzymujemy pogardę i nienawiść. I za co? Za bycie sobą i walkę o szczęście, o które to walczyć w ogóle nie powinniśmy.

Obecnie jest kwiecień 2012 roku. Przez ostatnie 3 lata poznałam tylko JEDNĄ, jedną z niemalże 400 uczniów wyutowaną (nieukrywając swojej orientacji) osobę!

Przez moment naprawdę dodała mi ona odwagi i znów zaczęłam śnić, jak pięknie byłoby już się nie ukrywać, jednak doświadczenia opisane powyżej oraz niedawny przejaw ogromnej homofobii ze strony moich rodziców, przez którą moja

przyjaciółka nie może odprowadzać mnie pod klatkę ani dawać buziaka na pożegnanie, skutecznie wepchnęła mnie z powrotem do bezpiecznej „szafy”. Ledwie 18-tyśięczne miasteczko z dwoma gimnazjami nie sprzyja byciu sobą ani poczuciu bezpieczeństwa.

(...) Mimo że nie doświadczylem szkolnej homofobii wymierzonej bezpośrednio w moją osobę, potrzebuję nowego otoczenia, anonimowości i wolności w tak drobnych sprawach jak chociażby gesty czy spojrzenia. Tutaj trzeba uważać nawet na takie szczegóły. Poza tym myślę, że nie doświadczylem tego wszystkiego tylko dla tego, że bardzo chronię swoją prywatność i jak już wspominałam – wie o mnie bardzo wąskie grono osób, które mogę policzyć na palcach jednej ręki.

Ale żeby nie było, że tylko marudzę i wymagam... Rozumiem, że nie da się ot tak, z dnia na dzień zmienić całą podstawy programowej. Uważam jednak, że jako szkoła nie jesteśmy całkiem bezradni i sami możemy dokonać wielu istotnych zmian na lepsze.

Co Pani myśli o poruszaniu tematu homoseksualizmu na lekcjach wychowawczych?

Nad stworzeniem „anonimowej poczty” do wychowawcy lub pedagoga z pytaniami, które potem omawiane byłyby na forum klasy czy większe grupy?

A może warsztaty prowadzone przez organizacje działające na rzecz LGBT jak np. Kampania Przeciw Homofobii, Trans-

fuzja czy Lambda? Kilka razy do roku w naszej szkole przeprowadzane są warsztaty nt. narkotyków, alkoholu czy bezpieczeństwa na drodze. Czemu nigdy nie przeprowadzono ich nt. homoseksualizmu, trudów okresu dorastania czy po prostu – seksualności młodego człowieka?

Uważam, że na dobre wyszłoby także wprowadzenie obowiązkowych szkoleń dla pedagogów, mających na celu uswiadomienie, że społeczność uczniowska to także wszelkie mniejszości, także te seksualne.

Mnie osobiście bardzo przeszkadzało, że gdy zwierzałam się szkolnej pani psycholog ze swoich problemów sercowych, niejako naruciła ona heteroseksualny wydźwięk tej rozmowy.

Pragnę, by lekcje WDŻ prowadzili kompetentni nauczyciele, psycholodzy czy seksuolodzy, a nie Pan uczący historii i czytający nam o miesiącce z (pożyczonej od nas!) książki do biologii.

Chciałabym też, słuchając na lekcji języka polskiego czy historii o poetach czy wybitnych postaciach, przyjrzeć się także ich „ludzkiej”, emocjonalnej stronie i orientacji.

Dla mnie osobiście wiadomość, że mój ulubiony poeta – Oscar Wilde – był homoseksualistą, była bardzo budująca. W ogóle świadomość, że Ci „wielcy” byli tacy sami jak my, przeżywali te same rozterki i obawy, a mimo to byli ludźmi szczęśliwymi i odnieśli sukces, dla tak młodej

i zagubionej osoby, jest ogromnie ważna.

No i przede wszystkim – reagowanie na dyskryminacje. Gdzie, jeśli nie w szkole, mamy się tego uczyć? Żyjemy w kraju, w którym „pedał” i „ciota” uznawane są za jedne z najgorszych i najpowszechniejszych wyzwań. Dlaczego? Bo młodzi ludzie gdzie się nie obejrzą, wszędzie widzą znieczulicę, mowę nienawiści i społeczne przyzwolenie na tego typu zachowania – „wyzywam kolegę, każdy to słyszy, a mimo to nikt nie reaguje, czyli to jest ok.”.

Nie, nie i jeszcze raz nie!

Kończąc, mam nadzieję, że Pani nie zanudziłam i osiągnęłam swój cel, jakim było zwrócenie Pani uwagi na ten jakże poważny, a przez pedagogów niemal niezauważany, problem.

Chcę, by (prócz genialnej pani D.) był w tej szkole choć jeden pedagog walczący o sprawy dla nas ważne, a nawet najważniejsze – akceptację, równość, bycie sobą bez żadnych konsekwencji i/czyli bezpieczeństwo. Mam nadzieję, że kiedy odwieczę to gimnazjum już jako absolwentka, opowie mi Pani o dodatkowych lekcjach i projektach uczących tolerancji oraz (świętne by było) o nowym nauczycielu WDŻ. Pan Marcin to świetny HISTORYK i chyba tak powinno pozostać.

Z pozdrowieniami

Ania

Pytania i odpowiedzi

1.

Nie znam żadnej osoby LGBT. Jak to możliwe?

W społeczeństwie około 8% osób to osoby o nieheteroseksualnej orientacji seksualnej (geje, lesbijki, osoby biseksualne), a nie więcej niż 1% to osoby transpłciowe. Odsetek ten w bardzo niewielkim stopniu związany jest z miejscem zamieszkania – w niektórych krajach znane jest zjawisko migracji gejów i lesbijek do dużych miast, gdzie mogą ułożyć sobie życie w przyjaznym środowisku. Bardzo dużo osób LGBT nie ujawnia swojej tożsamości i wybiera udawanie, że są heteroseksualni z powodu lęku przed homofobią. Można więc przyjąć, że każdy spotkał jakąś osobę LGBT, ale nie zawsze zdawał sobie z tego sprawę.

➤ **Z pewnością znasz lub na co dzień spotykasz osobę nieheteroseksualną. Osoba ta może jednak nie ujawniać ci swojej orientacji. Geje, lesbijki, osoby**

Mój nauczyciel historii nazywa homoseksualizm chorobą, zdarza mu się obrażać i wyzywać osoby LGBT (nie bezpośrednio, nie domyśla się naszej obecności na jego lekcjach). (...) Pamiętam incydent kiedy krzycząc na nas przekazał nam taką teorię: homofobia nie istnieje, jeśli ktoś nazwie nas, normalnych, homofobami to jest to z jego strony chamstwo.

Uczennica, 16 lat

biseksualne wybierają takie same jak inne osoby zawody, płacą podatki, mają rodziców, rodzeństwo i dzieci jak reszta społeczeństwa. Spotykasz ich na co dzień, ale nie odróżniają się oni i starają nie wyróżniać, często udając osoby heteroseksualne w obawie przed uprzedzeniami.

2.

Czy w mojej klasie są jakieś osoby LGBT?

Tak. Średnio w każdej klasie znajduje się jakiś uczeń lub uczennica LGBT. Badania pokazują, że takie osoby uświadamiają sobie swoją orientację seksualną około 12 roku życia, ale ujawniają ją otoczeniu dopiero po mniej więcej 5 latach,

około 17 roku życia. Bardzo możliwe, że w twojej klasie jest osoba potrzebująca twojego wsparcia i zrozumienia ukrywająca swoją nieheteroseksualną orientację seksualną w obawie przed odrzuceniem ze strony rówieśników i szkoły.

3.

Czy homoseksualność jest sprzeczna z wiarą?

Różne religie różnie oceniają zachowania homoseksualne. Kościół rzymskokatolicki uznaje zachowania seksualne osób tej samej płci za grzech, podobnie jak seks przed i pozamałżeński. Istnieją natomiast wspólnoty religijne w chrześcijaństwie, islamie, judaizmie i wśród innych wyznań, które akceptują seksualne zachowania homoseksualne oraz związki osób tej samej płci. Stosunek konkretnej religii do homoseksualności jest często wypadkową aktualnych postaw społecznych, tradycji historycznej i różnorakiej interpretacji kanonicznych tekstów. Dla wielu osób LGBT wiara i Bóg są ważnymi częściami ich tożsamości i uczestniczą one aktywnie w życiu religijnym swojej wspólnoty godząc to z byciem gejem, lesbijką, osobą biseksualną czy transpłciową.

➤ **Katechizm kościoła katolickiego w następujący sposób podchodzi do osób homoseksualnych:**
Znaczna liczba mężczyzn i kobiet przejawia głęboko osadzone skłonności homoseksualne. Osoby takie nie wybierają swej kondycji homoseksualnej; dla większości z nich stanowi ona trudne doświadczenie. Powinno się traktować je z szacunkiem, współczuciem i delikatnością. Powinno się unikać wobec nich jakichkolwiek oznak niesłusznej dyskryminacji. Osoby te są wezwane do wypełniania woli Bożej w swoim życiu i – jeśli są chrześcijanami – do złączenia z ofiarą krzyża Pana trudności, jakie mogą napotykać z powodu swojej kondycji. (Katechizm Kościoła Katolickiego, 1992).

4.

O co tyle krzyku?

Czy dzieciom w mojej szkole dzieje się coś złego?

Tak. Młodzież LGBT, niezależnie od tego czy jest ujawniona czy nie, spotyka się w szkole z dyskryminacją i przemocą zarówno ze strony rówieśników jak i nauczycieli. Badania z różnych krajów pokazują, że w szkołach powszechna jest homofobiczna przemoc werbalna, a osoby uważane za nieheteroseksualne lub łamiące stereotypy płciowe spotykają się z szykanami i przemocą fizyczną. W polskich szkołach 76% młodzieży LGBT spotyka się z przemocą słowną, a 26% z przemocą fizyczną motywowaną homofobią. W większości szkół młode osoby LGBT poddane są opresji i czują się zagrożone. Powoduje

to trudności w nauce, stany depresyjne, a nawet samookaleczenia i większą skłonność do prób samobójczych niż wśród młodzieży heteroseksualnej. Gdy przemocowe zachowania homofobiczne są akceptowane przez kadrę szkolną, młodzież uczy się uprzedzeń i obojętności wobec krzywdy innych.

➤ **Badania pokazują, że polskie nastolatki LGB mają myśli samobójcze pięć razy częściej niż ich heteroseksualni koledzy i koleżanki. Ponad połowa gejów, lesbijek i osób biseksualnych w wieku dorastania czuje się osamotniona.**

5.

Po co w ogóle ujawniać orientację seksualną? Czy to nie jest prywatna sprawa?

Orientacja seksualna nie jest prywatną sprawą (w przeciwieństwie do zachowań i upodobań seksualnych). Orientacja seksualna określa, z kim ludzie chcą się spotykać, w kim się zakochują i z kim chcą żyć w partnerstwie. Młodzi chłopcy opowiadając sobie o tym, jaka dziewczyna im się podoba, a dziewczyny rozmawiając o wymarzonych chłopcach, ujawniają swoją heteroseksualną orientację seksualną. Nauczyciele i nauczycielki nosząc obrączkę ślubną sygnalizują

Jeszcze jak ja chodziłam do szkoły, to budziło to szalone emocje i chłopak z dziewczyną nie manifestowali, że są razem na terenie szkoły, bo wiedzieli, że to nie dopuszczalne. Teraz się zmieniło, w szkole nie budzi to żadnych emocji, wręcz przeciwnie budzi to naszą przychylność, kibicujemy tym parom. Ja bym bardzo chciała dożyć takiego momentu, żeby to dotyczyło wszystkich par.

Nauczycielka, 57 lat.

publicznie, że żyją w heteroseksualnym małżeństwie. Wiele osób nieheteroseksualnych chciałoby móc funkcjonować ze swoją orientacją seksualną z podobną łatwością i swobodą, ale często boją się, że np. trzymając się za ręce spotkają się

z agresją otoczenia. Publiczne okazywanie sobie uczuć, czy otwarte mówienie o partnerze/partnerce nie jest przejawem afiszowania się, ale korzystania z takich samych swobód i norm, jakie mają osoby heteroseksualne.

6.

Czy rozmowa na temat orientacji seksualnej może rozbudzić seksualność młodzieży? Czy zaproszenie do szkoły aktywistów z organizacji LGBT jest „promocją homoseksualizmu”?

Młodzież wie, z internetu i źródeł popkultury oraz stereotypowych przekazów występujących także w formie wulgarnych żartów, że istnieją różne zachowania seksualne i modele związków. Otwarta rozmowa na ten temat ma na celu przekazanie rzetelnej wiedzy, oddzielenie jej od mitów oraz wykształcenie otwartej, wolnej od uprzedzeń postawy wobec osób LGBT. Nie ma możliwości uwarunkowania żadnych zachowań seksualnych na lekcji. Nauczyciel lub nauczycielka mogą natomiast wykształcić w młodzieży myślenie z szacunkiem o osobach LGBT oraz pokazać, jak używając odpowiednich słów i z zachowaniem kultury osobistej, rozmawiać o orientacji seksualnej i tożsamości płciowej.

► U podłożu terminu „promocja homoseksualizmu” leżą często homofobiczne i nieuzasadnione lęki o orientację seksualną młodzieży. Rolą szkoły powinno być niwelowanie tych lęków poprzez zastępowanie ich rzetelną wiedzą.

Można to robić korzystając z pomocy organizacji LGBT i zapraszając działaczy i działaczki do pracy z kadrą pedagogiczną lub klasą. Warto takie spotkanie dobrze przygotować i należy pamiętać, że bycie osobą LGBT nie wystarczy, aby skutecznie edukować o orientacji seksualnej i przedstawiać perspektywę całej społeczności. Nie ma czegoś takiego jak homoseksualny styl życia. Osoby LGBT są bardzo zróżnicowane pod względem wykształcenia, zainteresowań, wykonywanego zawodu, zamożności, gustów i zainteresowań.

7.

Czy gejów można rozpoznać po miękkich ruchach a lesbijki po krótkich włosach i kolczykach na twarzy?

Nie. Na temat osób LGBT funkcjonuje wiele stereotypów np. mówiący o tym, że geje są kobiecy a lesbijki męskie. W rzeczywistości osoby LGBT są tak zróżnicowane w charakterach, temperamentach, uzdolnieniach i preferencjach, jak reszta społeczeństwa. Orientacji seksualnej nie da się poznać po

zachowaniu, wyglądle ani zainteresowaniach. Zdarza się, że geje i lesbijki odrzucają tradycyjne role płciowe i zachowują się całkowicie niezgodnie ze stereotypem „prawdziwego mężczyzny” i „prawdziwej kobiety”. Jednocześnie istnieją geje „hipermęscy” i lesbijki bardzo „kobiece”.

8.

Czy można zmienić orientację seksualną? Czy homoseksualizm może być przejściową modą?

Wśród naukowców nie ma zgody co do mechanizmu powstawania orientacji seksualnej. Różne przekazy kulturowe, historyczne i obserwacje świata przyrody wskazują, że miłość między osobami tej samej płci i seksualne zachowania osób -ników tej samej płci istnieją w różnych populacjach i gatunkach. Wiadomo, że nie da się przekonać kogoś do przyjęcia określonej orientacji seksualnej (hetero, czy homo) ani ukierunkować orientacji seksualnej żadnymi oddziaływaniami. Człowiek ma kontrolę jedynie nad swoimi zachowaniami seksualnymi. Niektóre grupy religijne i pseudoterapeutyczne oferują zmianę orientacji seksualnej. Kryje się za tym jedynie propozycja wstrzemięźliwości seksualnej lub wymuszanie heteroseksualnych zachowań seksualnych, ale

nie zmiana obiektu uczuć i pobudzenia seksualnego. Określonej orientacji seksualnej nie da się przekazać rozmawiając o niej ani poprzez kontakt z osobami o tej orientacji – osoby nieheteroseksualne w większości wychowały się w pełnych, heteroseksualnych rodzinach.

► Ludzie nie wybierają siebie, że będą gejami lub lesbijkami, tak jak osoby heteroseksualne nie wybierają swojej heteroseksualności.

W bardzo wielu przypadkach bycie osobą LGBT oznacza życie w nieprzyjaznym społeczeństwie, narażenie na dyskryminację lub (w niektórych krajach) więzienie. Trudno więc nazywać to modą.

Przybliżanie tematyki LGBT podczas lekcji

Plan lekcji

Osoby nauczające mają wiele okazji, aby podczas wprowadzania w tematykę lekcji zagadnień różnorodności społecznej, uprzedzeń, czy praw człowieka włączać temat homofobii jako jednej z form dyskryminacji.

Modyfikacja dotychczasowych schematów nauczania i uwidocznienie tematyki tożsamości seksualnej i płciowej, np. podczas omawiania ruchów emancypacyjnych, mogą wzbogacić lekcje oraz przyczynić się do wzrostu wrażliwości na różnorodność u młodzieży. Często na lekcjach omawiane są biografie artystów, pisarzy, ludzi kultury i polityki (np. na zajęciach literatury, języków, historii) jako jeden z kluczowych interpretacyjnych ich dokonań oraz, aby pokazać ich życie na tle epoki historycznej. Gdy omawiana osoba jest homoseksualna

zdarza się, że ten fakt bywa pomijany lub uznawany za nieistotny. Jednakże uczucia względem osoby tej samej płci, determinowały kolejne życie i twórczość wielu artystów, poetów, czy prozaików obecnych w programie nauczania (np. Safona, Platon, Aleksander Wielki, Marcel Proust, Virginia Woolf, Oskar Wilde, Witold Gombrowicz, Jarosław Iwaszkiewicz, Karol Szymanowski, Maria Konopnicka). Wątek homoseksualności bywa umniejszany, o osobach homoseksualnych mówi się np. że miały „biseksualne tendencje”. Tymczasem jest to bardzo dobra okazja, aby pokazać, że pośród znaczących figur historycznych były także osoby homoseksualne i biseksualne. Za przykład może służyć biografia Oskara Wilde'a albo Marii Konopnickiej, pisarzy znanych i pojawiających się na zajęciach z literatury.

Uważam, iż młodzi ludzie powinni zdobywać dużo informacji o osobach ze środowiskiem LGBT, myślę, że wtedy by na nas inaczej spooglądały, a teraz nie mogę się nawet ujawnić w szkole. To przykrye i bolesne. Muszę udawać kogoś kim nie jestem.

Uczeń, 16 lat

Informacje podstawowe

Oskar Fingal O'Flahertie Wills Wilde (16.10.1854 – 30.11.1900). Irlandzki poeta i prozaik. Po zyskaniu uznania jako autor różnorodnych form literackich i przedstawiciel estetyzmu stał się w latach 80-tych XIX w. jednym z najpopularniejszych londyńskich dramatopisarzy. Obecnie pamiętany jest ze względu na swoje epigramy, wybitne sztuki oraz okoliczności uwięzienia i przedwczesnej śmierci.

Informacje rozszerzone

Pomimo ożenku, Oskar Wilde pozostawał w związku z lordem Alfredem Douglasem, a fascynacja mężczyznami znacząco wpłynęła na jego dorobek twórczy. W owych czasach w Anglii homoseksualność była ścigana i karana, a osoby homoseksualne poddawano upokarzającym procesom. Obecnie w Wielkiej Brytanii homoseksualność nie tylko została zdekryminalizowana, ale prawa par tej samej płci są rozpoznawane przez prawodawstwo angielskie i osoby homoseksualne mogą brać śluby. Wciąż na świecie istnieją kraje, gdzie homoseksualność zagrożona jest więzieniem lub nawet karą śmierci. Te kraje są krytykowane przez Unię Europejską za łamanie podstawowych Praw Człowieka.

Tą metodą osoba nauczająca nie tylko przekazuje pełne i rzetelne informacje i uwidocznia istnienie osób LGBT w społeczeństwie, ale też tworzy grunt pod dyskusję, w której problematyka stigmatyzacji i dyskryminacji może zostać poruszona. Uczniowie i uczennice dostają natomiast pełne informacje, które mogą być przydatne w lepszym rozumieniu epoki oraz kontekstu osobistego i interpretacji przekazu ukrytego przez twórcę między wierszami. Dominująca heteronormatywność programu nauczania jest przez wiele osób niezauważana, chociaż wiadomo, że jedynym (lub prawie jedynym) omawianym w szkole modelem miłości jest miłość między mężczyzną a kobietą. Rodziny składające się z mężczyzn i kobiety pełniących stereotypowe role płciowe, przedstawiane są jako norma i ideał, a głównym poruszanym aspektem seksualności jest ten związany z funkcjami reprodukcyjnymi. Nawet w podręcznikach do nauk ścisłych znajdują się przykłady obrazujące jedynie heteronormatywny i określony stereotypowymi rolami płciowymi model życia, gdy np. w zadaniach matematycznych dzieci prosi się o wyliczanie kosztów zakupów robionych przez „mamę” oraz ilości benzyny zużywanej przez „tata”. Takie subtelne przekazy wzmacniają normę mówiącą o tym, że kobiety spełniać się powinny u boku mężczyzny w roli matki pielęgnującej domowe ognisko, a mężczyźni

w roli ojca, główny rodziny podejmującego aktywności związane z techniką, prestiżem lub rywalizacją.

Tak skonstruowany program nauczania promuje jedynie heteroseksualny model relacji, nie tworząc przestrzeni do akceptacji mężczyzn i kobiet odbiegających od tej kulturowo wytworznej normy.

Zauważając, że istnieją różne orientacje seksualne osoba nauczająca pozytywnie oddziałuje na młodzież LGBT w klasie – powiadamia ją pośrednio, że jej orientacja seksualna jest w porządku i, że jest akceptowana. Poznając przykłady innych osób homo lub biseksualnych młodzi geje, lesbijki i osoby biseksualne dowiadują, że nie są sami, mogą rozwinąć swój potencjał oraz poznać znaczące osoby, z którymi mogą się identyfikować. Młodzież heteroseksualna natomiast przyzwyczaja się do obrazu społeczeństwa zróżnicowanego, w którym różne tożsamości, modele związków oraz męskości i kobiecości mogą ze sobą koegzystować.

Oto krótka lista osób, które określiły się jako geje, lesbijki, osoby biseksualne lub transpłciowe lub istnieją różne przekazy mówiące, że, w pewnym etapie życia, były w związku jednopłciowym lub miały homoseksualne przyjaźnie:

- Aleksander Wielki, Rzymski Cesarz
- Hadrian, Juliusz Cezar, Król Anglii Ryszard
- Lwie Serce, Filip III Śmiały Król Francji,
- Edward II Król Anglii, Krystyna Waza
- Królowa Szwecji, Fryderyk II Wielki Król Prus, **Władysław III Wareńczyk**,
- Pedro Almodóvar, Marlon Brando, James
- Dean, Marlene Dietrich, Greta Garbo,
- Angelina Jolie, Sir Ian McKellen, Sir
- Laurence Olivier, Jodie Foster, **Jerzy Zawieyski, Jacek Poniedziałek**,
- Krzysztof Warlikowski**,
- Piotr Czajkowski, **Wacław Niżyński**,
- Karol Szymanowski**, Sir Elton John,
- Freddie Mercury, David Bowie, George
- Michael, Ricky Martin, Lady Gaga, Shinaed O'Connor, **Dorota Rabczewska**
- (Doda), Leonardo da Vinci, Salvador Dalí, Michał Anioł, Caravaggio, **Tamara Łempicka**, Andy Warhol, Safona,
- W. H. Auden, William S. Burroughs,
- Lord George Byron, Arthur Rimbaud,
- Paul Verlaine, Oscar Wilde, Tennessee Williams, **Maria Konopnicka**, Truman Capote, **Jarosław Iwaszkiewicz**,
- Jerzy Andrzejewski**, Marcel Proust, **Witold Gombrowicz**,
- Virginia Woolf, **Maria Komornicka**, **Maria Dąbrowska**, Arystoteles,
- Michel Foucault, Platon, Sokrates, Ludwig Wittgenstein

Kolejnymi, obok literatury, plastyki i muzyki, obszarami, w których włączenie tematyki LGBT może mieć miejsce, są zajęcia z historii i wiedzy o społeczeństwie. Lekcje dotyczące drugiej wojny światowej oraz zbrodni nazistowskich powinny zawierać informacje, że oprócz Żydów, Romów i innych grup opresji i prześladowaniom poddane były także osoby homoseksualne (co więcej po wojnie była to jedyna grupa społeczna, wobec której nie uchylono dyskryminującego prawa i nie przyznano statusu ofiary osobom, które były więzione i wysypane do obozów zagłady).

Przeciwdziałanie homofobii i przekazywanie informacji o osobach LGBT jako grupie społecznej zagrożonej

dyskryminacją może być też łatwo włączone do zajęć wychowania obywatelskiego. Mówiąc o prawach człowieka warto nie ograniczać się do ogólnych stwierdzeń, ale wspólnie przeanalizować, co poszczególne artykuły oznaczają dla osób nieheteroseksualnych i transpłciowych. Uświadomienie młodzieży, że prawo do bycia szanowanym i nie-dyskryminowanym z powodu orientacji seksualnej jest prawem człowieka, może być punktem wyjścia do wspólnej dyskusji o tym, jak można odnosić poszczególne artykuły do realiów funkcjonowania w szkole.

Informacje podstawowe

Powszechna Deklaracja Praw Człowieka została przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 10 grudnia 1948 roku w Palais de Chaillot w Paryżu. Deklaracja powstała na bazie doświadczeń II Wojny Światowej i oddaje pierwszy ogólnonarodowy konsensus co do praw, jakie są wrodzone dla każdego człowieka. Zawiera 30 artykułów, z których zostały wyodrębnione oddzielne traktaty, regionalne uregulowania prawne, krajowe zapisy konstytucyjne i inne formy uregulowań prawa.

Informacje rozszerzone

W 2006 roku zostały rozwinięte i przyjęte Zasady Yogyakarty, czyli zasady stosowania międzynarodowego prawa praw człowieka w stosunku do orientacji seksualnej oraz tożsamości płciowej. Pierwsza Zasada głosi: *Ludzie rodzą się wolni i równi w godności i prawach. Ludzie o różnej orientacji seksualnej i tożsamości płciowej mają prawo do pełnego korzystania z praw człowieka.*

Oprócz wzbogacania materiału nauczania o informacje dotyczące LGBT i homofobii, możesz wprowadzać treści, które, w przeciwieństwie do treści heteronormatywnych, w centrum stawiają tematykę homoseksualną lub związaną z transpłciowością. Zamiast dodawać tematykę LGBT do głównego tematu, (jak proponowane w tabelkach powyżej) możesz uczynić ją główną treścią lekcji. Na zajęciach z języków obcych osoba nauczająca może przedstawić materiał źródłowy z gazety/radia/telewizji/internetu, który odnosi się do tematyki LGBT i omówić go w kontekście społecznym specyficznym dla kraju nauczanego języka. Tematami takimi mogą być na przykład: małżeństwa, związki partnerskie, homofobia lub coming out osób publicznych. Jednocześnie za materiał źródłowy posłużyć mogą teksty kultury i popkultury (np. filmy, książki) podnoszące tematykę i zawierające wątki LGBT.

W stronę dialogu

Podczas włączania tematyki LGBT do lekcji należy być ostrożnym, aby nie zakończyć lekcji ze stereotypowymi przekazami oraz nie spowodować homofobicznej dyskusji i obraźliwych komentarzy. Jest kilka ważnych kwestii, o których należy pamiętać:

- **Nie tokenizuj.** Wprowadzaj temat LGBT i homofobii naturalnie,

regularnie, nie jedynie przy wyjątkowych okazjach. Pokaż, że jest to temat ważny i powszechny, a nie marginalny.

- **Pokaż, że równość i godność są bezdyskusyjne (nienaruszalne)** i są prawem każdego człowieka. Nie zachęcaj uczniów i uczennic, by rozpatrywali kwestię równości osób LGBT na zasadzie „za i przeciw”. Taka dyskusja może naruszać godność niektórych osób w klasie. Zamiast tego porozmawiajcie, jak rozumiana jest równość i na czym ona polega.
- **Nie dopuszczaj do głosu homofobicznych i krzywdzących wypowiedzi.** Gdy się pojawią, od razu reaguj nazywając je i wyrażając swój sprzeciw. Przekaż wiedzę o mowie nienawiści i ustal wspólnie z młodzieżą zasady rozmów na budzące emocje tematy. Pamiętaj, że w klasie mogą być osoby, które może to osoobiście zboleć, a mogą nie mieć siły stanąć we własnej obronie.
- **Nie dopuszczaj wartościowania** orientacji seksualnych i podziału na „bardziej” i „mniej” naturalne. Nie pozwalaj, by jakąś orientacja była przedstawiana jako ważniejsza lub pośledniesza.
- **Pomóż rozmawiać, zamiast zakazywać dyskusji.** W klasie na pewno są osoby różnie myślące. Pokaż, że można mieć różne opinie, ale naucz

- młodzież wyrażać własne zdanie z szacunkiem dla innych.
- **Nie przedstawiaj orientacji seksualnej jako wyboru**, stylu bycia ani problemu dla osób LGBT.
 - **Nie przedstawiaj bycia osobą LGBT jako tragedii** lub trudności i nie wzbudzaj litości wobec gejów, lesbijek osób biseksualnych i transpłciowych przedstawiając je jako ofiary.
 - **Wprowadzaj tematykę LGBT przy wielu okazjach.** Pokaż, że obecność osób LGBT w społeczeństwie i homofobia są to pełnoprawne tematy, nie marginalne.
 - **Reaguj na homofobiczne wypowiedzi i żarty.** Publicznie i stanowczo sygnalizuj, że komentarze dyskryminujące są niemile widziane – w ten sposób pokażesz troskę i zbudujesz zaufanie młodzieży LGBT.
 - **Afirmuj obecność osób LGBT w społeczeństwie** i ich wkład w naukę i kulturę. Orientacja seksualna nie powinna być pokazywana jako najważniejsza cecha osoby, ale ważne jest, żeby wszyscy uczniowie i uczennice poznali pozytywne postacie, z którymi mogą się identyfikować.
 - W rozmowie z całą klasą jak i z pojedynczymi uczniami i uczennicami **zwracaj uwagę na język, jakim się posługiujecie** – może być on dla młodzieży otwierający lub wykluczający. Twój język jest narzędziem budowania zaufania i bliskości, jak i metodą edukacji i modelowania postaw otwartości i akceptacji. Nie zakładaj, że wszyscy Twoi rozmówcy są heteroseksualni.
 - Podawaj przykłady **nie zakładając powszechniej heteroseksualności**. Zamiast: „Książę William był obiektem westchnień nastolatek”, możesz powiedzieć: „.... był obiektem westchnień wielu osób” lub „.... był obiektem westchnień wielu nastolatek i nastolatków”.
 - **Reaguj na homofobiczną przemoc słowną.** Nie używaj i nie powtarzaj słów uważaanych za obraźliwe. Wypowiadaj otwarcie takie słowa jak „gej”, „lesbijka” i „homofobia” oraz bezzwłocznie reaguj i zwracaj uwagę uczniom i uczennicom stosującym orientację seksualną jako obelgę.

Goście w szkole

Innowacyjne i włączające podejście do planu lekcji przez osobę nauczającą to jeden ze sposobów poruszania tematyki LGBT i wprowadzania treści nauczających o homofobii. Drugim proponowanym sposobem jest korzystanie z zasobów zewnętrznych, np. korzystanie z doświadczenia osób i organizacji pracujących z tematem mniejszości i antydyskryminacji. Zapraszanie gości do klasy oraz organizowanie imprez i festynów szkolnych jest jedną z metod pokazywania pluralizmu i różnorodności oraz szerszego kontekstu społecznego funkcjonowania szkoły. Wiele organizacji pozarządowych specjalizuje się w edukacji młodzieży i może wprowadzić do szkoły ciekawe tematy metodami czasem trudnymi do zastosowania przez nauczyciela lub nauczycielkę (takimi jak: gry, zabawy oraz dzielenie się własnymi doświadczeniami). Organizacje pozarządowe lub zewnętrzni goście posiadają też wiedzę ekspercką i doświadczenie pracy albo doświadczenie życiowe, które jest dla młodzieży ciekawe, a nie ma go kadra szkolna.

Zaproszenie gościa będącego osobą homoseksualną, biseksualną lub transpłciową tworzy unikalną sytuację edukacyjną dla młodzieży. Wiele osób LGBT może podzielić się historiami z własnego życia o tym, jak się czuły i radziły sobie z prześladowaniem i dyskryminacją. Poprzez dzielenie się prawdziwymi

O homoseksualizmie mówi się stanowczo za mało, a jeśli już, to nie jest to nic pozytywnego.

Uczennica, 15 lat

historiami i tworzenie autentycznego dialogu opartego na szczerych uczuciach oraz szacunku, młodzież może lepiej zrozumieć perspektywę innych i ją zaakceptować. Jednocześnie może być to inspirujące do tworzenia wspierających sojuszy pod parasolem wartości praw człowieka. Opowiadanie własnej historii przez gościa i uczciwe odpowiadanie na pytania uczniów i uczennic może zmienić postawy młodzieży i „odczarować” stereotypy. Takie opowiadanie może także pozytywnie wpłynąć na młode osoby LGBT w klasie. Oddali ono uczucie osamotnienia i zwiększy ich samoocenę. Aby spotkanie z gościem okazało się wartościowym doświadczeniem, osoba nauczająca powinna je wcześniej dobrze przygotować i wiedzieć czego uniaka.

SPRÓBUJ	UNIKAJ
<ul style="list-style-type: none"> Zaproś właściwą osobę. Porozmawiaj wcześniej z osobą, która przyjdzie do klasy i ustalcie razem, o czym będzie mówić. Ustal zasady spotkania z młodzieżą na podstawie potrzeb edukacyjnych klasy i kompetencji osoby zaproszonej. Możecie ustalić, jakie tematy nie będą przez nią poruszane. 	<ul style="list-style-type: none"> Zapraszania młodych wolontariuszy, którzy nie mają doświadczenia ani odpowiedniego przygotowania. Prezentowania jedynie traumatycznych i trudnych historii.
<ul style="list-style-type: none"> Przygotuj swoją klasę. Przedstaw temat klasie. Odeprzyj homofobiczne uwagi i przedyskutuj wątpliwości. Przygotuj z młodzieżą zagadnienia do pytań dla gościa. Ustal podstawowe zasady pracy i kontaktu z gościem. 	<ul style="list-style-type: none"> Generalizowania, czyli przyjmowania osoby zaproszonej i jej doświadczeń za uniwersalne.
<ul style="list-style-type: none"> Daj gościowi opowiedzieć swoją historię. Uważnie słuchaj i wyszukuj ważnych motywów. 	<ul style="list-style-type: none"> Przerywania. Zadawania własnych pytań. Dopytywania o więcej, niż osoba chce ujawnić.
<ul style="list-style-type: none"> Dopuszczać spontaniczne pytania młodzieży. Ostrożnie pilnuj zasadami zamiast cenzurować. Doceń aktywność. 	<ul style="list-style-type: none"> Cenzurowania pytań, jeśli nie są wprost homofobiczne lub intencjonalnie obraźliwe.
<ul style="list-style-type: none"> Podsumuj spotkanie z klasą. Wyjaśnij wątpliwości, jeśli będzie taka potrzeba. „Wyciągnij” główne wątki np. związane z coming outem i doświadczeniem homofobii. 	<ul style="list-style-type: none"> Prostych wniosków.

Gości z organizacji pozarządowych zapraszać także warto do współtworzenia różnych wydarzeń szkolnych związanych z różnorodnością czy prawami człowieka. Z okazji takich jak Międzynarodowy Dzień Praw Człowieka lub Dzień Milczenia można zaprosić do uczestniczenia w panelach dyskusyjnych lub debatach reprezentantów i reprezentantek różnych organizacji pozarządowych, w tym osoby z organizacji

LGBT. Młodzież będzie dzięki temu miała dostęp do różnych źródeł wiedzy. Stworzenie miejsca osobom LGBT w panelu dyskusyjnym i zabranie, aby miały szansę zabrać głos, jest też ważną formą upodmiotowienia i sygnału dla młodzieży, że osoby LGBT są ważną częścią społeczeństwa i mogą pełnić funkcje autorytetów i ekspertów. Należy tworzyć warunki dialogu i wzajemnego uczenia się od siebie a nie konfrontacji

poglądów. Osoba LGBT powinna zostać zaproszona ze względu na cenny wkład merytoryczny, jaki może wnieść w dyskusję i po to, by podzieliła się swoją wiedzą, a nie, aby bronić swoich przekonań. Sytuacja, w której zaprasza się osobę LGBT do udziału w debacie o tytule: „Czy homoseksualność jest grzechem?” jest sytuacją pogłębiającą stigmatyzując i replikującą opresje społeczne, jakim oddane są osoby LGBT, a nie edukacyjną sytuacją równościową.

Najbardziej złożoną formą wprowadzenia do szkoły tematyki LGBT poprzez zasoby organizacji zewnętrznych i gości jest zorganizowanie Żywej Biblioteki. Żywa Biblioteka to projekt, w trakcie którego uczniowie i uczennice oraz wszystkie osoby zainteresowane mają okazję poznać bliżej i porozmawiać z reprezentantami i reprezentantkami mniejszości i grup dyskryminowanych. Tradycyjnie Żywa Biblioteka obejmuje grupy dyskryminowane ze względu na różne przesłanki np. wyznanie, kolor skóry, niepełnosprawność,

wiek, czy właśnie orientację seksualną i tożsamość płciową. Osoby takie przychodzą do szkoły i są „wypożyczane”, co oznacza, że każdy może do nich podejść i z nimi porozmawiać, zadać pytania dotyczące ich życia i funkcjonowania w społeczeństwie, jako osób należących do mniejszości narażonej na dyskryminację. Żywa Biblioteka ma dotyczyć realnych problemów społecznych, więc osoby wcielające się w „książki”, muszą faktycznie należeć do grup o mniejszych szansach, a nie być po prostu ciekawymi postaciami. Podobnie jak w przypadku gościa w klasie, do Żywej Biblioteki najlepiej zapraszać osoby, które nie będą się wstydzić opowiadania o sobie (jednocześnie zachowując umiar i asertywność). Aby zadbać o komfort pracy „książek”, najlepiej stworzyć regulamin biblioteki kontraktując ze wszystkimi wypożyczającymi: szacunek, możliwość odmówienia odpowiedzi na niektóre pytania przez „książki”, a także ustalając czas trwania jednej rozmowy.

6.

Wspierające rozmowy

Osoba nauczająca, szczególnie budząca zaufanie i sympatię swoich uczniów i uczennic, może mieć wiele okazji, aby okazać wsparcie indywidualne młodzieży LGBT. Nauczyciele i nauczycielki coraz częściej spotykają

Najważniejsze jest wsparcie bliskich, ja je mam, ale nie każdy ma takie szczęście...

Uczeń, 17 lat

się z sytuacją, w której młoda osoba LGBT stara się ujawnić lub potrzebuje wsparcia, gdyż jest ofiarą homofobicznych docinek ze strony rówieśników czy rówieśniczek. Bardzo dużo zależy wtedy od zachowania osoby nauczającej – słów, jakich używa i postawy, jaką zaprezentuje. Efekt takiej rozmowy może uskrzydlić młodą osobę, pozwolić jej zrzucić z siebie ciężar i poczuć akceptację albo spowodować, że uczeń czy uczennica jeszcze bardziej zamknie się w sobie, będzie

wrogo i nieufnie odnosić się do szkoły, a lęk będzie jej utrudniał koncentrację i naukę. Jest kilka spraw, o które nauczyciele i nauczycielki mogą może zadbać w takie sytuacji. Pierwsza to przygotowanie miejsca i zarezerwowanie czasu na rozmowę z uczniem lub uczennicą. Druga wiąże się z postawą pomocną przy wspieraniu – jest to zawieszenie swoich oczekiwani i hipotez i otwarcie się na doświadczenia drugiej osoby, uważne słuchanie i empatia.

Taka rozmowa może być dla osoby nauczającej trudna nie tylko ze względu na jej emocjonalny charakter, ale też ze względu na to, że to, co usłyszy może się kłócić z jej poglądami i przekonaniami. Prawdziwa pomoc zakłada akceptację dziecka, takim jakie jest, takim jakie siebie widzi (łącznie z ideałami i uczuciami). Poczucie wyższości może być przeszkodą w nawiązaniu bezpiecznej i wspierającej relacji osoby uczącej z młodzieżą.

Gdy uczeń lub uczennica się ujawnia

Proces ujawnienia jest bardzo trudny dla każdego, szczególnie dla osób w okresie dorastania. W takim momencie młode osoby LGBT często czują się szczególnie narażone na atak, potrzebując więc zrozumienia i wsparcia. Warto zaznaczyć, że zwrot „coming out” w tłumaczeniach na inne języki jest często wyrażany na różne sposoby; wybierane są rozmaite nazwy dla tego procesu („ujawnienie”, „przyznanie się”, „deklaracja” itp.). Każde z tych wyrażeń niesie ze sobą znaczenia, na podstawie których można wiele wywnioskować o punkcie widzenia ujawniającej się osoby. Łatwo zgadnąć, że ktoś, kto „wyznaje”, jest w innym stanie emocjonalnym i na innym etapie „drogi” do samoakceptacji niż osoba, która „oznajmia”. Należy zwracać uwagę na dobór słów i uważnie słuchać sposobu, w jaki młodzież mówi o swojej orientacji seksualnej, by odpowiednio zareagować.

Kiedy nastolatki pytają: „kim jestem?”, raczej nie proszą rozmówcy

o zdanie – chcą wiedzieć, czy mogą nawiązać z tobą kontakt, czy będziesz ich dalej akceptować. Pytając „czy jestem gejem/lesbijką, jeśli tak czuję?” młodzi ludzie nie muszą wyrażać wątpliwości na temat swojej orientacji, tylko lęk, że ich seksualność będzie stanowić przeszkodę w wytworzeniu dobrych relacji. Jeśli odpowiesz: „w tym wieku nie możesz być pewna/pewien”, „to może być przejściowe”, „jeśli podobają ci się osoby tej samej płci, to jeszcze nie znaczy, że masz orientację homoseksualną”, możesz wzmacnić ich lęk przed tym, że z powodu tego, że urodzili się homoseksualni, stracą przyjaciół i bliskich. Także pytanie „czy mogę to zmienić?” raczej nie wyraża chęci zmiany orientacji seksualnej, ale świadczy o lękach związanych ze społecznym brakiem akceptacji.

Każda sytuacja jest inna, w związku z czym nie sposób opracować standardew odpowiedzi. Przedstawiamy tu kilka przykładów ogólnych odpowiedzi, jakich często udziela się nastolatkom ujawniającym swoją orientację.

UNIKAJ

- *Przejdzie ci, to tylko faza.*
- *Nie przejmuj się, wielu nastolatków ma kontakty seksualne z tą samą płcią lub o tym myśli. To nie znaczy, że jesteś gejem/lesbijką.*

Nawet, jeśli młody człowiek wydaje się poszukiwać potwierdzenia heteroseksualności i nerwowo reaguje na sugestie, że może być gejem/lesbijką, a ty chcesz go uspokoić, tego typu odpowiedź nie jest dobrym rozwiązaniem. Sugeruje to, że jedynym sposobem na pozbycie się lęku przed homoseksualnością jest bycie osobą heteroseksualną, co może wzmagać lęki zamiast je zmniejszać. Jeśli spytają „czy jestem lesbijką/gejem?”, nie bierz na siebie odpowiedzialności, by udzielić im odpowiedzi – orientacji w żaden sposób nie można „zdiagnozować” z zewnątrz i ty także tego nie zrobisz. Tylko sama osoba zainteresowana może określić swoją orientację. Przekaż im, że tylko oni są w stanie to stwierdzić, a ty, bez względu na to, jak się określa, i tak będziesz służyć im wsparciem.

- *Dobrze, że mi powiedziałaś/powiedziałeś, ale nie mów o tym (rodzicom, kolegom, itp.).*

Nie należy propagować postrzegania homoseksualności jako wstydnego sekretu. Być może czasem najlepszym rozwiązaniem byłoby nieujawnianie się przed innymi. Nastolatki powinny same zdecydować, komu chcą powiedzieć o swojej orientacji seksualnej. Nauczyciele i nauczycielki powinni pomóc im w obiektywnej ocenie możliwych reakcji otoczenia, by sami mogli podjąć decyzję.

- *Skąd wiesz, że jesteś gejem/lesbijką?*
- *Może po prostu nie spotkałaś/łeś jeszcze właściwej osoby.*
- *Nie możesz mówić, że jesteś lesbijką/gejem, jeśli nie próbowałaś/eś seksu z osobą przeciwnej płci.*

Obiekty pożądania emocjonalnego i seksualnego są zdefiniowane jeszcze zanim podejmiemy życie seksualne lub wejdziemy w związek. Pożądanie i uczucia, jakie żywimy wobec osób tej samej, innej lub obu płci, stanowią ekspresję naszej osobowości i sterują naszymi zachowaniami, nie zaś na odwrót. Zachęcanie zaś do spróbowania seksu z osobą odmiennej płci po to, aby określić swoją orientację, jest bardzo nieetyczne, gdyż sugeruje to przedmiotowe potraktowanie partnera/partnerki seksualnej interakcji.

- *Jeszcze jesteś za młody/młoda na tak poważny wybór.*

Orientacja seksualna nie jest wyborem. Osoby heteroseksualne nie wybierają obiektów pożądania. Tak samo jest z osobami homo lub biseksualnymi. Choć okres dojrzewania opisywany jest jako czas chaosu emocjonalnego, właśnie wtedy kształtuje się nasza seksualność i wtedy ludzie zaczynają koncentrować się na obiektach swoich uczuć.

- *Masz teraz ważniejsze rzeczy na głowie, nie myśl o tym.*

Nie należy pomijać ani minimalizować trudności związanych z poczuciem winy i lękiem przed negatywnymi konsekwencjami związanymi z orientacją seksualną. Ujawnianie się często jest złożonym i bolesnym procesem zarówno dla samych zainteresowanych, jak i dla ich otoczenia.

- *Naprawdę? Nie można się domyślić!*

Nawet jeśli uczniowie lub uczennice wyrażają lęk przed rozpoznaniem, publiczną identyfikacją i stigmatyzacją jako osób homoseksualnych, nie powielaj stereotypów określających pewne zachowania jako typowo homoseksualne lub typowo heteroseksualne.

SPRÓBUJ

- *To, że jesteś gejem/lesbijką/osobą biseksualną/transpłciową nie jest problemem.*

Może brzmi to banalnie, ale ludzie, którzy decydują się na ujawnienie swojej orientacji, bardzo potrzebują potwierdzenia i pewności, że nie ma ona żadnego wpływu na dotychczasowe relacje. Nie bój się więc wielokrotnie powtarzać tych zapewnień.

- *Czego boisz się najbardziej?*

Pozwól zdefiniować uczniom i uczennicom ich lęki i obawy, tak, byś lepiej wiedział/a, jaki jest ich stan emocjonalny. Nie próbuj go jednak interpretować.

- *Czy uważasz, że przyda ci się moja pomoc? Co mogę zrobić, by ci pomóc?*

Wyraź jasno chęć pomocy, ale pozwól uczniom i uczennicom zdecydować, jak ta pomoc będzie wyglądać.

- *Domyślam się, że to była trudna decyzja, żeby mi o tym powiedzieć. Jeśli poznasz kogoś, z kim postanowisz stworzyć związek, będzie mi niezmiernie miło go/ją poznać.*

Zauważ trudności, które uczniowie i uczennice mogą napotkać na swojej drodze po ujawnieniu nieheteroseksualnej orientacji i postaraj się znaleźć sposób, by rozwijać ich obawy i wątpliwości dotyczące tych trudności. Rób przychylne uwagi na temat ich seksualności i związków, zapewniając ich o prawie do życia zgodnie z ich orientacją psychoseksualną.

- *Być może nie mam zbyt wielkiej wiedzy na ten temat, ale znajdę informacje na ten temat lub pomogę ci w ich wyszukaniu.*

Uświadom uczniom i uczennicom, że, chociaż szkolne zasoby biblioteki mogą być skromne, istnieją organizacje, które mogą dostarczyć potrzebnej wiedzy i wsparcia.

Gdy spotkasz się z przemocą

Młodzież doświadczająca przemocy, zwłaszcza przemocy na tle orientacji seksualnej czy tożsamości płciowej, bardzo rzadko ujawnia swoje doświadczenia osobom dorosłym. Dlatego, jeżeli do ciebie zwróciła się taka osoba, masz przed sobą ważne zadanie. Jak się do niego przygotować? Jak stworzyć bezpieczne warunki do rozmowy? Jak uniknąć wtórnej wiktymizacji, czyli ponownej krzywdy w efekcie niekompetentnego wsparcia? Bardzo ważne jest, aby rozmawiając z uczniem lub uczennicą uświadamiać sobie własne uprzedzenia i stereotypowe przekonania. Należy zdawać sobie sprawę, że rozmawiając automatycznie się do nich odnosimy. Czasami wydają się tak oczywiste, że nie podważamy ich prawdziwości (np. w każdym związku jedna osoba jest kobietą, a druga mężczyzną). Do każdej osoby podchodź indywidualnie. Każda osoba, oprócz swojej tożsamości płciowej i seksualnej, ma szereg

innych cech, których kombinacja tworzy pełen obraz. Nie ma dwóch takich samych osób. Stereotypy posługują się uogólnieniami, upraszczając rzeczywistość, zakładając, że każdy przedstawiciel danej grupy ma szereg określonych cech. Pomijają różnice indywidualne. Osoby nieheteroseksualne, podobnie jak hetero czy biseksualne, różnią się od siebie. Pamiętaj, że osoba, która się do ciebie zwraca, jest wielowymiarowa, jedyna w swoim rodzaju i ma prawo taką być. Twoja postawa powinna być otwarta, wspierająca i nieoceniająca.

Poniżej znajduje się szereg wskazówek dotyczących rozmowy z osobą, która doświadczyła przemocy na tle orientacji seksualnej lub tożsamości płciowej. Może to być jednorazowe wydarzenie, jednak często osoby takie doświadczają przemocy wielokrotnie. Cenne jest również zweryfikowanie własnej postawy i uzupełnienie wiedzy podczas warsztatu antydyskryminacyjnego, aby lepiej zrozumieć oraz w pełni świadomie i kompetentnie wspierać młodzież.

SPRÓBUJ	UNIKAJ
<ul style="list-style-type: none"> Pokaż zainteresowanie i słuchaj uważnie <p>Co się stało? Jak się czujesz? Chcę posłuchać o tym, co ci się przydarzyło.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Pomniejszania znaczenia <p>Robisz z igły widły. Weź się w garść.</p>
Z powodu nieśmiałości, lęku i dyskomfortu młodej osobie może być trudno zacząć mówić i kontynuować swoją historię. Okaż zainteresowanie i zaangażowanie, zachęcaj do mówienia i pozwól się otworzyć.	
<ul style="list-style-type: none"> Daj wiarę <p>Wierzę ci.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Zaprzeczania i niedowierzania <p>Takie rzeczy się nie wydarzają w naszej szkole. Jesteś pewien, że tak było?</p>
Czasem opowiadana historia jest chaotyczna i nielogiczna – to typowe dla relacji osób poszkodowanych z powodu nienawiści. Jeśli jesteś pierwszą osobą, wobec której uczeń lub uczennica się ujawnia, może on/ona nie wiedzieć, co i jak powiedzieć. Okaż swoją akceptację dla odczuć i perspektywy młodej osoby, inaczej może poczuć się winna i się wycofać.	
<ul style="list-style-type: none"> Pokaż empatię i uznaj emocje <p>Przykro mi, że to ci się przydarzyło. Wyobrażam sobie, że to musi być trudne. Masz prawo tak się czuć.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Odwracania uwagi własną opowieścią <p>Kiedy byłam w twoim wieku... Mam kuzynkę lesbijkę.</p>
Dla osób, które doświadczają przemocy lub ujawniają się, ważne jest, że kogoś to obchodzi i nie pozostają same ze swoimi emocjami. Niektóre doświadczenia mogą być trudne do wyrażenia – okazanie akceptacji pomaga dobrać odpowiednie słowa. Nawet jeśli budzące się emocje są dla ciebie trudne, nie wyciszaj ich zagadując i koncentrując uwagę na sobie.	
<ul style="list-style-type: none"> Przekaż informacje <p>Homoseksualność to naturalna orientacja seksualna. To, czego doświadczasz, nazywa się dyskryminacją i nie jest dopuszczalne w naszej szkole.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Wygłaszczenia sądów i stereotypizowania <p>Geje to wspaniali artyści. Jestem osobą tolerancyjną, ale parady gejowskie mnie odrzucają.</p>
Czasem młodzieży brakuje słów i wiedzy, aby adekwatnie nazwać swoje doświadczenia i to, co jej się przydarza. Podziel się obiektywnymi informacjami, nazwij wprost zjawiska takie jak stereotypy i homofobia. Powstrzymaj się od ocen, generalizacji i uprzedzeń.	
<ul style="list-style-type: none"> Wesprzyj i zaoferuj pomoc <p>Czy coś możemy z tym zrobić? Czego teraz potrzebujesz?</p>	<ul style="list-style-type: none"> Wymuszania rozwiązań <p>Musisz powiedzieć rodzicom. Lepiej nikomu się nie ujawniaj.</p>
Rozmowa może być pierwszym krokiem, ale podjęcie decyzji kiedy i jak postąpić dalej leży całkowicie po stronie młodej osoby. Nie wiesz, jakie rozwiązanie będzie dla danej osoby najlepsze, gdyż nie masz wglądu w jej potrzeby ani w jej unikalny sposób doświadczania rzeczywistości. Przekazując uczniowi lub uczennicy inicjatywę okazujesz szacunek i zachęcasz do samodzielnego podejmowania decyzji.	

Strategia dla szkoły

Osoba nauczająca, w swoich interwencjach wobec uczniów i uczennic oraz sposobie nauczania i organizacji różnych klasowych wydarzeń, może wiele zmienić, aby wesprzeć młodzież LGBT i skutecznie przeciwstawić się homofobii. Aby jednak efekt ten był trwał i miał większy zasięg, do kwestii przeciwdziałania homofobii i włączenia tematyki LGBT należy podejść holistycznie – na poziomie całej szkoły. Wprowadzenie odpowiedniej strategii i polityki postępowania jest najlepszym sposobem na stworzenie w szkole bezpiecznej i przyjaznej atmosfery.

- Zaproponuj, by szkoła przyjęła kodeks, regulamin lub statut szkolny bezpośrednio odwołujący się do przeciwdziałania przemocy rówieśniczej motywowanej uprzedzeniami i do dyskryminacji ze względu na konkretne przesłanki (m. in. płeć, wiek, niepełnosprawność, rasa, religia, narodowość, pochodzenie etniczne, status ekonomiczny, wyznanie) – w tym ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową. Jeśli cechy te nie zostaną wypowiadane i nazwane, różne formy dyskryminacji mogą pozostać niewidoczne. Taki regulamin powinien być prezentowany i tłumaczony zarówno młodzieży jak i rodzicom.
- Zaproponuj, by szkoła przyjęła odpowiedzialność za bezpieczeństwo i dobre samopoczucie uczniów i uczennic we wszystkich sytuacjach, wprowadzając szkolenia dla kadry szkolnej, tak, by mogły zadbać o sytuację także w chwilach i miejscach, gdzie zwykle brak kontroli. Wyniki badań wskazują, że przypadki prześladowania zdarzają się głównie w miejscach pozbawionych kontroli osób dorosłych (np. łazienki, szatnie).
- Opracuj z kadrą szkolną system reagowania na mowę nienawiści i przemoc motywowaną uprzedzeniami (w tym na homofobiczny

- język na korytarzach) i konsekwentnie się do niego stosujcie. Zaproponuj, by obraźliwe i dyskryminujące napisy były niezwłocznie usuwane. Wyznaczcie osobę za to odpowiedzialną i stwórzcie procedurę reagowania.
- Zidentyfikuj formy wsparcia, jakie mogą być potrzebne uczniom i uczennicom LGBT i wskaż, kto może go udzielić (np. psycholog, pedagog szkolny) lub co może wesprzeć ten proces (ulotki, książki w bibliotece). Zadbaj, by wszyscy o nich wiedzieli i potrafili z nich korzystać. Jeśli w szkole nie ma pedagoga szkolnego, zaproponuj, by wyznaczono jedną osobę, do której uczniowie i uczennice mogliby zgłaszać przypadki dręczenia i która zapewniałaby im wsparcie. Poproś, by rolą ta została wprowadzona oficjalnie i upubliczniona, a wyznaczona osoba posiadała odpowiednie kompetencje.
 - Zachęcaj innych nauczycieli i nauczycielki, aby tworząc programy wychowawcze i plany nauczania nauczania uwzględniali naukę szacunku dla różnorodności, wrażliwości na kwestie orientacji seksualnej i tożsamości płciowej.
 - Podczas proponowania zmian w funkcjonowaniu szkoły możesz powoływać się na dokumenty zobowiązujące szkołę do wychowywania w duchu tolerancji, akty prawne, których Polska jest sygnatariuszem oraz rekommendacje międzynarodowych instytucji (Rada Europy, Unia Europejska), które zobowiązują Polskę do przeciwdziałania homofobii. Ustawa o systemie oświaty odwołuje się bezpośrednio do Powszechniej Deklaracji Praw Człowieka, Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych oraz Konwencji o Prawach Dziecka. Często też istniejące statuty szkolne mówią o wychowaniu w duchu tolerancji, poszanowaniu godności i prawach człowieka. Zadbaj o to, aby wartości te nie były abstrakcyjne i nie pozostawały na ogólnikowym poziomie. Zachęcaj do rozmawiania o nich i sprawdzaj jak w praktyce się się one przekładają na normy funkcjonowania szkoły.

8.

Źródła

Lekcja Równości: Jak prowadzić działania antydyskryminacyjne w szkołach, red Jan Świerszcz

Efekt współpracy pomiędzy nauczycielami a młodzieżą, którego podstawowym celem jest upowszechnienie doświadczeń w zakresie planowania i realizacji działań równościowych zgodnie z potrzebami szkół. W publikacji znajdują się cenne wskazówki i rekomendacje adresowane do kadry szkolnej podejmującej się działań antydyskryminacyjnych oraz edukacji antydyskryminacyjnej.

Lekcja Równości. Postawy i potrzeby kadry szkolnej i młodzieży wobec homofobii w szkole, red. Jan Świerszcz

Publikacja szczegółowo przedstawia wyniki dwóch badań nad tematyką orientacji seksualnej i homofobii w szkole przeprowadzonych z udziałem kadry nauczycielskiej oraz młodzieży – w sumie 796 osób. Badania empiryczne opatrzone zostały komentarzami ekspertów i ekspertek z różnych dziedzin, przedstawiających swoje wizje szkoły oraz interpretacje zjawisk ujawnionych w raportach.

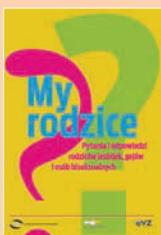

Jestem gejem. Jestem lesbijką. Komu mogę o tym powiedzieć

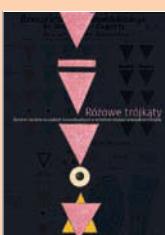
- materiały szkoleniowe dla nauczycieli i pedagogów szkolnych, Marta Abramowicz, Agnieszka Bratkiewicz

W Polsce osoby z doświadczeniem w pracy z klientem homoseksualnym czy specjalistyczne placówki świadczące pomoc gejom i lesbijkom są nieliczne, tak więc osoby homoseksualne są odsyłane z miejsca do miejsca. Często, w związku z tym, pozostają bez możliwości otrzymania wsparcia i pomocy psychologicznej. Celem podręcznika jest przekazanie informacji o orientacji seksualnej i pokazanie, jak pracować z homoseksualnym klientem, uczniem lub uczennicą.

My, rodzice. Pytania i odpowiedzi rodziców lesbijek, gejów i osób biseksualnych, red. Katarzyna Gajewska, Katarzyna Remin

Broszura ta jest adaptowanym do polskich realiów tłumaczeniem amerykańskiej broszury wydanej przez PFLAG, amerykańską organizację skupiającą członków rodzin osób homo i biseksualnych, działającą na rzecz praw obywatelskich gejów, lesbijek, osób biseksualnych i transpłciowych.

Różowe Trójkąty. Zbrodnie nazistów na osobach homoseksualnych w kontekście edukacji antydyskryminacyjnej, red. Katarzyna Remin

Książka opisuje historię nazistowskich prześladowań osób homoseksualnych oraz współczesne i zagraniczne przykłady wykorzystywania wiedzy historycznej w edukacji antydyskryminacyjnej. Publikacja zawiera wiele wyjątkowych ilustracji i reprezentacji wystawy Berlin – Yogyakarta.

Odpowiedzi sektora edukacji na homofobiczną przemoc rówieśniczą, UNESCO

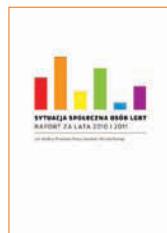
Broszura wydana przez UNESCO opisuje kontekst, zakres i wpływ homofobicznej przemocy rówieśniczej, oraz syntetyzuje doświadczenia, dobre praktyki i polityki dla sektora edukacji, dzięki którym może on reagować na przemoc homofobiczną.

8

Sytuacja społeczna osób LGBT, Raport za lata 2010 i 2011, red. Miroslawa Makuchowska, Michał Pawłega

Studium sytuacji życiowej, doświadczeń i potrzeb mniejszości, z którą Polacy oswajają się z trudem. Jest ono oparte na rzetelnych badaniach empirycznych ponad 11 tysięcy osób LGBT. Raport odsłania pewne specyficzne zjawiska dla tej grupy społecznej, związane z migracjami, ujawnianiem się jako LGBT, rodzinictwem i kondycją psychiczną. Studium to pozwala obalić lub zweryfikować wiele popularnych mitów dotyczących gejów i lesbijek.

Przemoc motywowana homofobią. Raport 2011,

red. Miroslawa Makuchowska

Raport z 2011 roku jest pierwszym raportem kompleksowo omawiającym problematykę szeroko rozumianej przemocy motywowanej homofobią. Raport zawiera wyniki badań przeprowadzonych w 2010 i 2011 r. oraz szereg tekstów odnoszących się do problematyki przestępstw z nienawiści na tle homofobii.

Przemoc i uwłasnowolnienie.

Wsparcie psychologiczne osób LGBTQ

Katarzyna Dułak, Jan Świerszcz

Książka dedykowana osobom zawodowo udzielającym wsparcia w trudnych sytuacjach życiowych – szczególnie pomocy psychologicznej i terapeutycznej. Autor i autorka w przystępny sposób przybliżają specyficzne zjawiska wiążące się z opresją wobec osób LGBTQ oraz pokazują wpływ stereotypów, uprzedzeń

i dyskryminacji na dobrostan i funkcjonowanie społeczne. W publikacji znaleźć można wiele cennych rekomendacji oraz opis pracy polskich terapeutów pracujących w nurcie afirmatywnym.

Spoko, ja też! (kampania społeczna)

www.youtube.com/filmyKPH

Na kanale youtube KPH można znaleźć krótkie filmy, w których bohaterowie i bohaterki – zwykła młodzież – otwarcie i szczerze opowiadają o własnych doświadczeniach przez pryzmat swojej orientacji seksualnej. Ich wypowiedzi obejmują różnorodne zagadnienia – relacje z rodzicami, rówieśnikami, odkrywanie siebie, coming out, ich marzenia i codzienne trudności.

Wszystkie powyższe publikacje dostępne są w wersji elektronicznej na stronie www.kph.org.pl.

Można je także zamówić w wersji drukowanej pisząc na adres:
info@kph.org.pl.

Kampania Przeciw Homofobii (KPH) jest ogólnopolską organizacją pożytku publicznego zajmującą się przeciwdziałaniem nietolerancji i dyskryminacji osób homo i biseksualnych oraz transpłciowych.

Dane i informacje zawarte w niniejszej publikacji zostały zaczerpnięte z raportów KPH oraz:

- Combating discrimination
on grounds of sexual orientation
or gender identity.
Council of Europe standards,
Council of Europe Publishing, 2011
- 10 things you should know about Lesbian,
Gay and Bisexual Students, GLEN
- Sexual orientation and homosexuality,
American Psychological Association
- Safe and Caring Schools for Lesbian and
Gay Youth: A Teacher's Guide. The Society
for Safe and Caring Schools & Communities
(SACSC)
- A Teacher's Guide To Intervening
In Anti-Gay Harassment.
The Safe Schools Coalition:
<http://www.safeschoolscoalition.org/>
TeachersGuideIntervene.pdf
- Guidelines for an LGBTQ-Inclusive
Education, IGLYO
- The therapist notebook for lesbian, gay and
bisexual clients. Homework, Handouts, and
Activities for Use in Psychotherapy Joy S.
Whitman, Cyndy J. Boyd, and Associates.
The Haworth Clinical Practice Press, Inc.,
2003, s. 60-67

lekcjarówności.pl

Kampania Przeciw Homofobii
ul. Solec 30a
00-403 Warszawa
Volkswagen Bank SA
Numer rachunku bankowego: 35 2130 0004 2001 0344 2274 0001.

**Więcej informacji uzyskasz na stronie
www.kph.org.pl/wspieraj.**

Zmieniaj edukację w Polsce

z nami. Razem możemy więcej

Droga czytelniczko, drogi czytelniku,

Dziękuję, że sięgasz po książkę *Lekcja Równości: Materiały dla nauczycieli i nauczycielek. Jak rozmawiać o orientacji seksualnej w szkole i wspierać młodzież.* Oznacza to, że nie jest Ci obojętne bezpieczeństwo i rozwój młodzieży. Nam również.

Cały rok pracujemy, aby kadra szkolna potrafiła lepiej radzić sobie z homofobią i transfobią na szkolnym korytarzu i skuteczniej wspierać młodzież LGBT, która przychodzi rozmawiać o swoich trudnościach. Dbamy też o to, aby uczniowie i uczennice heteroseksualni wiedzieli jak wspierać swoich rówieśników, a uczniowie i uczennice LGBT czuli się silni i pewni siebie.

Wydajemy publikacje, prowadzimy szkolenia i warsztaty, organizujemy ogólnopolskie kampanie społeczne, konsultujemy szkoły i odwiedzamy klasy, które chcą dowiedzieć się więcej na temat nieheteroseksualności, transpłciowości, równości i akceptacji.

Każdego roku docieramy do szkół w całej Polsce i setek nauczycieli i nauczycielek.

Jesteśmy Organizacją Pożytku Publicznego. Wszystkie nasze materiały udostępniane są za darmo. Szkoły nie płacą za nasze szkolenia, konsultacje ani spotkania z młodzieżą. Możemy te działania prowadzić m.in. dzięki zaangażowaniu darczyńców KPH. Osoba, która ustanowiła stałe zlecenie przelewu na konto KPH w wysokości np. 30 zł miesięcznie w skali roku pozwala nam na dystrybucję zestawu materiałów edukacyjnych do 10-15 szkół lub wyjazd na spotkanie do jednej czy dwóch.

Dlatego proszę, zostań darczyńcą KPH. Przekazuj nam raz w miesiącu darowiznę, abyśmy mogli szerzyć wiedzę, umiejętności i wsparcie w szkołach w Polsce.

Wspólnie dotrzemy dalej. Razem zmienimy więcej.

Z poważaniem,
A. Chaber, Prezes KPH

Lekcja Równości

materiały dla nauczycieli i nauczycielek

Jak rozmawiać o orientacji seksualnej w szkole i wspierać młodzież

redakcja: Jan Świerszcz

Teksty i koncepcja broszury stworzone przez Jana Świerszcza (Kampania Przeciw Homofobii),

Jasną Magic (Organization Informational Centre Legebitra),

we współpracy z Katarzyną Dułak i Martą Kosińską

(Poradnia Zdrowia Psychoseksualnego „Bez Tabu”)

Redakcja merytoryczna i korekta: Olga Ślifirska

Opracowanie graficzne i dtp: Artur Gąsieniec – www.PanDidot.pl

Ilustracja na okładce: Jan Świerszcz

Wydanie II – poprawione

Publikacja powstała w ramach współpracy

Kampanii Przeciw Homofobii z Organization Informational Centre Legebitra

Projekt ten był możliwy dzięki finansowaniu i wsparciu *Fundamental Rights & Citizenship Programme*,
DG Justice oraz Rady Europy. Wyrażone poglądy i opinie w niniejszym dokumencie należą do autorów i autorek
i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i stanowiska Komisji Europejskiej lub Rady Europy.

Treść niniejszej publikacji może być wykorzystywana za podaniem źródła.

Copyright by Kampania Przeciw Homofobii, 2016

Wznowienie Wydania I z 2013 r. poprawione i uzupełnione

Wydawca: Kampania Przeciw Homofobii

ul. Solec 30a, 00-403 Warszawa

tel. 0-22 423 64 38

www.kph.org.pl

ISBN: 978-83-924950-0-0

Szanowne Nauczycielki i Szanowni Nauczyciele!

W kontekście polskiej szkoły od zawsze pojawia się pytanie: ma uczyć, czy ma też wychowywać? Bez względu na to jak ostatecznie odpowiadamy na nie, musimy mieć świadomość, że szkoła odpowiada za to, jak czują się w niej uczniowie, jakich standardów traktowania drugiego człowieka uczą się tam. W tak dynamicznych czasach, kiedy problemy społeczne narastają, a debata publiczna coraz bardziej przypomina ideologiczne wojny a nie mądry, merytoryczny dyskurs, to zadanie wydaje się niezwykle ważne.

Przemoc w szkole pojawiła się już nie jako zjawisko sporadyczne, ale jako nasiążąca się tendencja. Dotyka ono młodzieży różniącej się m.in. pod względem religii, sprawności fizycznej czy właśnie orientacji seksualnej. Efektem tego są często dramaty młodych ludzi, którzy ze swoją odmiennością nie potrafią się odnaleźć, cierpiąc nierzadko prześladowania. Wszyscy tymczasem chcemy, aby szkoła kojarzyła się z przyjaznym miejscem, zapewniającym bezpieczeństwo i równe możliwości nauki, we wspierającym i inspirującym środowisku. Nie jest to łatwe w sytuacji, gdy uczennice i uczniowie tworzą różnorodną wspólnotę, w której muszą zazwyczaj funkcjonować przez wiele lat edukacji. Wielkim wyzwaniem jest dostrzec i uszanować tę różnorodność.

Osoby nieheteroseksualne w szkole to nie jest wymysł środowisk LGBT, to fakt, o którym najlepiej wiedzą nauczycielki i nauczyciele wrażliwi na problemy swoich uczniów, potrafiący słuchać, widzieć i reagować. Zdaję sobie sprawę, że czasem potrzebują Państwo wsparcia, dlatego właśnie polecam Wam, Pedagogom, niniejszą publikację jako źródło inspiracji, wiedzy i refleksji.

Agnieszka Kozłowska-Rajewicz

Pełnomocnik Rządu do spraw Równego Traktowania (w latach 2011-2014)

publikacja polecana przez:

PEŁNOMOCNIK RZĄDU
DO SPRAW RÓWNEGO TRAKTOWANIA

glosnauczycielski

cts PEDAGOGICZNY

mentor
magazyn nauczyciela